

**תקצירי המאמרים ומפתחות
לחברות 50-44**

**תדפיס מתוך
ביטחון סוציאלי, חוברת 50
אלול תשנ"ז – ספטמבר 1997**

תקצירי המאמרים ומפתחות לחוברות 44-50

135	הקדמה
137	תקצירי המאמרים
165	מפתח שמות המחברים
167	מפתח הנושאים
	מפתח לנושאי המדור
173	"חקיקה ופסיקה סוציאלית"

הקדמה

מוגש בזה מפתח לחוברות 44 עד 50 של כתב העת "ביטחון סוציאלי", שיצאו לאור בשנים 1997-1995. המפתח כולל את תקצירי המאמרים ואת תקצירי סקירות המדור לחקיקה ופסיקה סוציאלית.

המפתח נחלק לארבעה חלקים:

חלק א' - רשימת הפריטים לפי סדר אלפבית של שמות המחברים. כל פריט מתייחס למאמר אחד וממוספר במספר סידורי.

הפריטים כוללים את המידע שלהלן:

- מספר סידורי

- שם המחבר או המחברים

- שם המאמר

- מקום הופעתו של המאמר ב"ביטחון סוציאלי" (מספר החוברת, תאריך הופעת החוברת, מספרי העמודים)

- תקציר המאמר

- מילות מפתח שעל פיהן ניתן לאתר את הפריט במפתח הנושאים.

דוגמת פריט:

מספר סידורי: 30

שם המחבר: פלטי, חוה

שם המאמר: חוק ביטוח בריאות ממלכתי - השלכות על שירותי בריאות מניעתיים לאם ולילד: עבר, הווה ועתיד

סורסם בתוך: ביטחון סוציאלי, 47, דצמבר 1996, 103-80.

תקציר המאמר: מן התוכן: המאמר בוחן את השפעותיו של חוק ביטוח בריאות ממלכתי על שירותי בריאות מניעתיים לאם ולילד. תחילה המאמר מציג סקירה היסטורית של שירותי הבריאות לאם ולילד בישראל. לאחר מכן מתואר ארגון השירותים לאם ולילד כיום: אוכלוסיית המשתמשים. תוכניות מניעה מיוחדות והמלצותיהן של ועדות לשילוב שירותי הבריאות עם שירותי הבריאות לאם ולילד. בחלקו השני המאמר דן בארבעה יתרונות ובעשרה חסרונות של שילוב השירותים המניעתיים עם השירותים הקורטיביים, כפי שמומלץ בחוק ביטוח הבריאות הממלכתי. מילות מפתח:

אימהות

ילדים

ביטוח בריאות ממלכתי

רפואה מונעת

תחנה לבריאות המשפחה

חלק ב' - מפתח שמות המחברים לפי סדר אלפבית.
 הפריטים כוללים את המידע שלהלן:
 - שם משפחתו של המחבר ושמו הפרטי.
 - מספרו הסידורי של הפריט בחלק א' של המפתח.

חלק ג' - מפתח נושאי המאמרים לפי סדר אלפבית.
 מפתח זה מבוסס על מונחי התזאורוס של מדעי החברה שערך מכון סאלד.
 הפריטים כוללים את המידע שלהלן:
 - שם הנושא.
 - מספרו הסידורי של הפריט שבו הופיע הנושא בחלק א' של המפתח.

חלק ד' - מפתח לנושאים שנדונו במדור "חקיקה ופסיקה סוציאלית".
 הפריטים כוללים את המידע שלהלן:
 - נושא החוק/הצעת החוק/תיקון החוק או נושא הפסיקה.
 - מקום הופעת הסקירה ב"ביטחון סוציאלי" (מספר החוברת, תאריך הופעת החוברת, מספרי העמודים).

דוגמת פריט:

הנושא:	דמי פגיעה
פסיקה:	מי מבוטח בביטוח אבטלה?
פורסם בתוך:	ביטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 136-138.
תיקון לחוק:	הוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 14), התשנ"ז-1997.
פורסם בתוך:	ביטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 128.

תקצירי המאמרים

1

אדלר, מיכאל

זכויות ושיקול דעת בביטחון הסוציאלי - האם הגיע טיטמוס לאיזון הנכון?
בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 5-24.

מִן הַתּוֹכֵן: המאמר מוקדש לזיכרו של ריצ'רד טיטמוס, אחד מבעלי ההשפעה הבולטים על התפתחותה של מדינת הרווחה, שעבודתו המקורית היא דוגמה כיצד אפשר לשלב עקרונות, מתויבויות ומחקר מדעי בתחום הרווחה. המאמר נחלק לארבעה חלקים: החלק הראשון עוסק בתיאור ביקורתי של גיסונו של טיטמוס לנתח את הקשר בין זכויות ובין שיקול-דעת בביטחון הסוציאלי. החלק השני מפתח גישה חלופית המבחינה בין כללים ביורוקרטיים לזכויות התובעים. החלק השלישי געזר בגישה זו כדי לבדוק את האיזון המשתנה בין העקרונות במערכת הביטחון הסוציאלי ב-25 השנים האחרונות. החלק הרביעי עושה שימוש בגישה זו כבסיס לביקורת על ההצעות המועלות היום לתיקון מערכת השפיטה, ההחלטה והערעור בביטחון הסוציאלי. מילות-מפתח:

ביטחון סוציאלי
זכויות האזרח

טיטמוס, ריצ'רד
מדינת רווחה

2

אחדות, לאה

אי-שוויון ההכנסות, הרכב ההכנסה ומגמות מקרו-כלכליות: ישראל 1979-1993
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 37-65.

מטרה: בדיקת מגמות של אי-שוויון בהתחלקות ההכנסות בישראל לאחר מסיים ישירים ותשלומי העברה בשנים 1979-1993. // גבדקים: סקרים שערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בכל אחת מן השנים הנחקרות ואשר הקיפו בערך 80% ממשקי-הבית בישראל. // שיטה וכלי מחקר: הניתוח בוצע באמצעות ארבעה מדדים כלכליים לבדיקת אי-שוויון בהכנסות: מקדם ג'יני, מקדם ג'יני המורחב, מקדם ההשתנות ומדד אטקינסון. גבדקו התפתחויות מקרו-כלכליות, שינויים בהרכב ההכנסה המשפחתית ושינויים ברפואי תעסוקה ובתכונות דמוגרפיות. // מן הממצאים: למרות התמורות המקרו-כלכליות במשק הישראלי, שאפיינו את התקופה הנחקרת, אי-השוויון בהתחלקות ההכנסה הפנויה גדל רק במעט. לגידול באבטלה היתה השפעה רגרסיבית על התחלקות ההכנסות, ואילו לאינפלציה המואצת היתה השפעה פרוגרסיבית. כמו-כן נמצא, שתשלומי העברה תרמו להגברת השוויון.

מילות-מפתח:

תשלומי העברה
אבטלה
סקר
תכונות דמוגרפיות
הכנסה

התחלקות ההכנסות
שוויון חברתי
אינפלציה
נתונים סטטיסטיים
תעסוקה

3

אנסון, יונתן, מאיר, אבינועם

דתיות, לאומנות ופיריון בישראל

בטחון סוציאלי, 46, ספטמבר 1996, 43-63.

מן התוכן: המאמר בוחן מחדש את ההסברים לרמת הפיריון הגבוהה של היהודים בישראל. החוקרים סבורים, שההסברים שהתמקדו במוצא, בדתיות או בהסברים סוציולוגיים אין בהם די כדי להסביר את התופעה. גישתם מקרר-סוציולוגית ואפשר להבינה לדעתם על רקע הצורה והבולטות של התודעה הלאומית והמחויבות לקבוצה של הישראלים. רגשות אלה נובעים ממעמדה ומתפקידה המיוחדים של ישראל במזרח התיכון ובכלכלה העולמית. לדעתם, יש לחפש את שורשיו של הפיריון הישראלי הגבוה במצב הייחודי של ישראל במערכת העולמית ובתנאים המיוחדים שבהם ישראלים חיים את חייהם. תנאים אלה מצמיחים גם רמה גבוהה של זהות דתית וגם רמת פיריון גבוהה.

מילות-מפתח:

לאומנות	דתיות
רמת חיים	פיריון (ילודה)

4

בן-דוד, יוסף, סואער, ח'אלד יוסף

התמורה בתעסוקת נשים בדוויות בצפון הארץ

בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 54-70.

מטרה: לבדוק בדיקה ראשונית מהו היקף התופעה של עבודת נשים בדוויות, הגרות בגליל, מחוץ לביתן, מהו יחס החברה הבדווית לעבודת נשים ומהו יחס האישה הבדווית לעבודה מחוץ למשק ביתה. // נבדקים: 172 נשים בדוויות בגיל 18-50 (מהן - 82 נשים משני כפרים במזרח הגליל, 36 נשים מצפון-מערב הגליל, 16 נשים ממרכז הגליל ו-38 נשים ממערב הגליל). רוב הנשים שנבדקו למדו 8 שנים, מיעוטן סיימו בית-ספר תיכון. בערך מחציתן היו רווקות. לרובן לא היתה כל הכשרה מקצועית. // שיטה וכלי מחקר: הנבדקות רואיינו באמצעות שאלון מובנה. ראיון פתוח התנהל עם נשים שלא נכללו במדגם וכן עם אנשים המקורבים לתחום של עבודת נשים. // מן הממצאים: (1) היה שינוי גדול במעמד האישה בחברה הבדווית, למרות נחישות הדעת של שומרי המסורת להתמיד באורח החיים הישן; (2) יש הבדלים בין מקומות יישוב שונים; (3) יציאת הנשים לעבודה אינה משחררת אותן מחובותיהן כעקרות בית וכאימהות; (4) אחד המניעים שבגללם הנשים עצמן מעוניינות לצאת לעבודה הוא הרצון למימוש עצמי; (5) נוסף על הצורך להשתכר שכר נוסף למימון חיי המשפחה, יש גם רצון לדאוג לצרכים אישיים, כגון בגדים חדשים שכאופנה או טיפוח החן; (6) למוסד הראיס נודע תפקיד נכבד לא רק כ"קבלן" של כוח-אדם, אלא גם כ"שומר" על הנשים.

מילות-מפתח:

נשים עובדות	בדווים
מעמד האישה	גליל
תכונות דמוגרפיות	הנעה לעבודה
מצב משפחתי	רמת השכלה
הכשרה מקצועית	

5

גורדון, דליה, אליאב, תמר

הכשרה מקצועית לאימהות חד-הוריות המקבלות הבטחת הכנסה

בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 43-57.

מטרה: הערכת פרויקט ניסיוני, שמטרתו לבדוק את יעילות ההשקעה בהכשרה מקצועית של אימהות חד-הוריות המקבלות גימלה להבטחת הכנסה. // נבדקים: 400 נשים גרושות ודווקות, אימהות לילדים, שאינן עובדות וקבוצת ביקורת, שכללה 100 נשים חד-הוריות שקיבלו גימלה להבטחת הכנסה. // שיטה וכלי מחקר: הנשים הוזמנו לראיון אצל עובדת שיקום ונבנתה עבורן תוכנית שיקום, שכללה בחירת קורס, מציאת מקום לימוד, יצירת קשר עם גורמים בקהילה, ליווי במהלך הקורס ועזרה במציאת עבודה. // מן הממצאים: סמוך לסיום הלימודים היה הבדל ניכר בין אחוז הנשים מקבוצת הניסוי שעבדו (63%) לאחוז הנשים מקבוצת הביקורת שעבדו (37%). באחוז הנשים שעבדו לאחר שנתיים לא נמצא הבדל בולט.

מילות-מפתח:

הכשרה מקצועית	משפחות חד-הוריות
אימהות	גימלה להבטחת הכנסה
נשים עובדות	שיקום מקצועי
הערכת תוכניות	מחקר מעקב
עקרות בית	חיפוש עבודה

6

גורדון, דליה אליאב, תמי

אוניברסליות מול סלקטיביות בהענקת קצבאות ילדים ותוצאות מגבלות הכיצוע

בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 75-84.

מן התוכן: המאמר מנתח את השיטה של הענקת קצבות ילדים באמצעות הביטוח הלאומי. הניתוח נעשה לפי עקרון הסלקטיביות, המתנה את קבלת הקצבה בגודל ההכנסה, ולפי עקרון האוניברסליות, המעניק את הקצבה לכל משפחה על-פי גודלה ובלי תלות בגובה הכנסתה. המאמר מתאר את הניסיון שנצבר מהפעלת מבחני הכנסה לקצבות הילדים בארץ. נבחנה גם הכנסת הגבר לעומת הכנסת המשפחה כקריטריון למבחן הכנסה לקצבות הילדים. בחלק האחרון של המאמר מוצגים נתונים מסקר הוצאות משפחה שערכה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. מסקנת המחברות היא, שאין לוותר על עקרון האוניברסליות ושהקצבה המבוססת עליו משיגה דמת פרוגרסיביות גבוהה למדי גם בלי להזדקק למבחני הכנסה.

מילות-מפתח:

גודל משפחה	קצבאות ילדים
הוצאות משפחה	הכנסה
זכאות	שוויון חברתי
	מדיניות חברתית

7

גל, ג'וני

פנסיות בקיבוץ - התהוותה של בעיה חברתית

בטחן סוציאלי, 44, יולי 1995, 77-95.

מן התוכן: מערכת הפנסיות בקיבוץ היא נושא שהרבו לדון בו מאז תחילת שנות ה-50, וברמות שונות גם בשנות ה-60 ובתחילת שנות ה-70. אף-על-פי כן לא הונהגו בקיבוצים תוכניות פנסיה עד סוף שנות ה-80. לעומת זאת, בתקופה קצרה שבין השנים 1989-1994 החלו רבים מן הקיבוצים לאמץ לעצמם תוכניות פנסיה. השינוי בגישתם הוא תוצאה של התמקדות בתהליך הפיכתה של בעיית הפנסיה לבעיה חברתית. בעיה חברתית מוגדרת כ"מצב חברתי אשר פוגע בקבוצת אנשים וניתן להתמודד עמו באמצעות פעולה חברתית קולקטיבית". מכאן, שהצטרפות לתוכנית פנסיות היא פעולה חברתית קולקטיבית שבאה למצוא מענה לבעיה חברתית. על הרובד האובייקטיבי של גידול במספר הקשישים ועלויות הטיפול בהם, של משבר כלכלי חריף ומתמשך ושל ריבוי עזיבות, נוסף רובד סובייקטיבי שעיקרו החשש מפני אי-יכולתה של החברה הקיבוצית להתקיים בעתיד ולדאוג לצורכיהם של החברים הצעירים כאשר יגיעו לגיל הפרישה. מטרת מערכת הפנסיה להפיג את החששות האלה ולשכנע את החברים הצעירים יותר להישאר בקיבוץ. מילות-מפתח:

קיבוצים

ביטוח פנסיוני

פרישה

קשישים

משבר כלכלי

8

גרוס, רויטל, ברמלי, שולי

חלופות לארגון שוק ביטוחי הבריאות המשלים והמסחרי בישראל בעקבות יישום חוק

ביטוח בריאות ממלכתי

בטחן סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 40-58.

מן התוכן: בחוק ביטוח בריאות ממלכתי משנת 1995 נקבע, שקופות החולים רשאיות להציע לחבריהן ביטוח למימון שירותי בריאות משלימים, שאינם כלולים בסל שירותי הבריאות. עד זמן כתיבת המאמר טרם נקבעו תקנות לביטוח המשלים למרות שהתקיים דיון ציבורי נוקב בסוגיות שונות הכרוכות בו. על-מנת לתרום לדיון הציבורי ולתהליך קביעת המדיניות של ביטוח משלים, המאמר בוחן שלוש חלופות של מדיניות העוסקות בארגון שוק ביטוחי הבריאות: (1) ביטוחי בריאות פרטיים יימכרו רק באמצעות חברות הביטוח, בלי שיתוף קופות החולים, וקופות החולים לא יורשו למכור ביטוחים משלימים; (2) קופות החולים ישווקו למבוטחיהן ביטוח משלים באמצעות תאגיד נפרד מקופת החולים; (3) תינתן אפשרות לקופות החולים לחייב את מבוטחיהן לרכוש ביטוח משלים של הקופה שלא באמצעות חברת ביטוח. החלופות נבדלות זו מזו בנגישות לביטוח המשלים, ברמת השירות, בעלות, בברירת המבוטחים והגבלת המעבר בין הקופות, בהיקף הרפואה הפרטית ובפיקוח.

מילות-מפתח:

מדיניות בריאות

ביטוח רפואי משלים

קופות חולים

שירותי בריאות

שינוי ארגוני

חברות ביטוח

קביעת מדיניות

9

גרינבאום, זאב צ'רלס

מדיניות חברתית כלפי ילדים בגיל הרך במדינת ישראל: פרספקטיבה פסיכולוגית
בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 65-77.

מן התוכן: מדיניות לאומית בנושא החינוך בגיל הרך בישראל היא בעלת חשיבות מכרעת. המאמר מתאר עקרונות מתחום הפסיכולוגיה ההתפתחותית שבכוחם לשמש בסיס לקביעת מדיניות כזאת. הוא עוסק בצרכים של ילדים מקבוצות שונות, ובעיקר בילדים בסיכון ובאוכלוסיות מקופחות, כמו ילדים ממשפחות בעלות הכנסה נמוכה, ילדי עולים או ילדים ממשפחות שאינן מתפקדות. כמורכב מוצגות הצעות מפורטות הקשורות למדיניות שעניינה טיפוח, תמיכה והעשרה בגיל הרך ומובאות הצעות למחקר ופיתוח.
מילות-מפתח:

ילדים בגיל הרך	מדיניות חברתית
קביעת מדיניות	פסיכולוגיה התפתחותית
אוכלוסייה טעונת-טיפוח	אוכלוסייה בסיכון
מחקר ופיתוח	תוכניות העשרה

10

דורון, אברהם

הביטוח הלאומי במאבק על האוניברסליות
בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 25-39.

מן התוכן: בעולם המערבי ובישראל גוברים לאחרונה קולות הקוראים לצמצום מדינת הרווחה. במרכז הוויכוח על מדינת הרווחה עומד רעיון האוניברסליות, שלפיו כל קבוצות האוכלוסייה נכללות במסגרת תחומי הפעולה של מדינת הרווחה ובעומק ההגנה שהיא מעניקה. אחד מביטויי המרכזיים של עקרון האוניברסליות הוא מערכת הביטוח הלאומי. המאמר מציג טיעונים בעד המשך קיום מדינת הרווחה בכלל ועקרון האוניברסליות והביטוח הלאומי בפרט. נטען, שמערכת ביטוח לאומי אוניברסלית מונעת עוני, מבטיחה מיצוי גבוה של הגימלאות של הקבוצות השונות, מונעת תמריצים שליליים לעבודה, מונעת מלכודות עוני, סטיגמה ונחיתות, שומרת על זכויות הפרט ובנוסף לכך אינה חודרת לחיי הפרט ויש לה עלות הפעלה נמוכה.
מילות-מפתח:

מדינת רווחה	ביטחון סוציאלי
שויון חברתי	עוני
חברה מערבית	זכויות האזרח
	מדיניות חברתית

11

דורון, אברהם

"בטחון סוציאלי" - לקראת שנות האלפיים: האתגר של המישים החוברות הבאות
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 7-21.

מן התוכן: המאמר דן בסוגיות החברתיות שאתן יהיה צורך להתמודד בעשורים הקרובים - דבר שישתקף בכתב-העת "ביטחון סוציאלי". סוגיות אלה קשורות להשפעה שיש למשטר הקפיטליסטי ולמשטר הרווחה על תפקידה של מדינת הרווחה ומערכת הביטחון הסוציאלי. תחילה המאמר מנתח את משמעות "הבעיה החברתית". לאחר מכן הוא דן בזיקה שבין מדינת הרווחה ובין מעמד האזרחות. מתוארים גם המאפיינים השונים של המשטר הקפיטליסטי ושל משטר הרווחה הקפיטליסטי. סוגיה נוספת שהמאמר דן בה היא תהליך הגלובליזציה של הכלכלה העולמית והשפעתו על מדיניות הרווחה. על רקע תהליכים אלה המחבר מציע לגבש חשיבה חדשה ויצירתית בכל הנוגע למדיניות הרווחה והביטחון הסוציאלי בישראל. מילות-מפתח:

כתבי-עת	ביטחון סוציאלי
מדיניות רווחה	קפיטליזם
ניבוי	מדינת רווחה

12

דיומון, וילפריד

המשפחה ומצבה באירופה המערבית

בטחון סוציאלי, יולי 44, 1995, 5-22.

מן התוכן: בשלושת העשורים האחרונים היו המשפחה במערב-אירופה, מחזור החיים שלה וארגונה נתונים להתפתחויות חשובות. השינויים הדרמטיים התחוללו הן בשלבים של היווצרות המשפחה והן בשלבי התפרקותה. בשלב היווצרות המשפחה נוצר מצב עמום של עצמאות חלקית של הנוער ומגורים משותפים של בני נוער ללא נישואין. יש הפרדה בין שותפות להורות, כלומר בין נישואין ובין ההחלטה ללדת ילדים. יחד עם זאת, הנישואין עדיין פופולריים במערב-אירופה ואף שיעורם עולה. תהליכי התפרקות של המשפחה מתרחשים עקב גירושין ושכול. התוצאה היא ריבוי דורות של המשפחה ומערכות חוקים שונות התורמות למורכבות הגוברת של מבנה השלשלת המשפחתית. גם בשלבים האחרונים של מחזור חיי המשפחה מתחזקת ההפרדה בין קשרי שותפות לקשרי הורות. המשפחה הפכה להיות רשת מורכבת של קשרים מסובכים, דו-ערכיים, ויש הפרדה בין רצף האירועים האישיים, מחזור החיים ומחזור חיי המשפחה. בארגון המשפחה התרחש מעבר ממערכת של פיקוד למערכת של משא-ומתן בכל הנוגע למתן שליטה ולחלוקת עבודה.

מילות-מפתח:

משפחה	אירופה
חברה מערבית	שינוי
מגורים משותפים (בני-זוג)	אימהות לא נשואות
נישואין	גירושין
תפקידים במשפחה	יתסי משפחה
יחסים בינדוריים	התערבות במשפחה
תמיכה משפחתית	

13

הורוביץ, תמר רות

בין שיזור להתבדלות: דפוסי קליטתם של יוצאי ברית-המועצות לשעבר בישראל בחמש השנים הראשונות לעלייתם

בטחן סוציאלי, 45, פברואר 1996, 95-111.

מן התוכן: במאמר מנותחים התשומות לקליטת עולי ברית-המועצות לשעבר שהגיעו בשנות ה-90 (המוטיבציה לעלייה, מבנה העלייה, מדיניות הקליטה והיחס לעולים) ודפוסי הקליטה שלהם בארץ. רובה של עלייה זו בא בשל מצוקה חברתית וכלכלית ובשל אי-ודאות בכל הנוגע לעתיד בברית-המועצות לשעבר. זוהי אוכלוסייה מבוגרת מבחינת הגיל, אך בעלת השכלה וכישורים גבוהים מן הממוצע. הישראלים אינם רואים בקליטת עלייה ערך מרכזי מאוד בחברה, אך בקבוצות שונות היחס לעולים מורכב ואינו חד-משמעי. אף-על-פי שאחוז המובטלים בקרב העולים מצטמצם והולך, גדל מספר העולים שאינם מוצאים עבודה במקצועם. המצוקות הכלכליות צמצמו את המעורבות החברתית של העולים, צמצום שבחלקו הוא טבעי לאוכלוסיית מהגרים ובחלקו הוא פרי הסוציאליזציה בברית-המועצות לשעבר, שבה הנטייה החברתית מצטמצמת לקבוצות חברתיות קטנות ואינטימיות ומי שחבר בהן רוחש להן אמון מלא. הקליטה בתחום התרבות היא הבעייתית יותר והיא נעה בין הקוטב המתבדל של רצון לשמר תרבות עשירה במלואה ובין השתלבות במודל האינטגרטיבי והפלורליסטי של החברה הישראלית, המאפשרת מרחב מחיה לקבוצות אתניות תוך הזדהות עם ערכי הגרעין של החברה הישראלית. מילות-מפתח:

קליטת עלייה	ברית-המועצות (ארץ מוצא)
התבדלות	מיזוג חברתי
מניעי עלייה	עמדות כלפי עולים
תעסוקה	תירבות
ישראל (שנות ה-70)	ישראל (שנות ה-90)
חיברות	

14

הראבן, תמרה כ'

המשפחה ויחסי הדורות בשנים המאוחרות מפרספקטיבה היסטורית

בטחן סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 107-116.

מן התוכן: כל תקופה בהיסטוריה מתייחסת כאורח שונה אל "גיל הזיקנה". המאמר בוחן את התפיסות החברתיות והמשפחתיות של גיל הזיקנה בתקופות היסטוריות שונות בארצות-הברית. המחברת עושה השוואה בין תפיסת הזיקנה בשלהי המאה ה-19 ובין תפיסתה בימינו. נבדקת השפעתם של משתנים כגון: שינויים דמוגרפיים, שינויים בדפוסי משפחתיים וביחסים הבינדוריים, על תפיסת הקשיש ועל יחס המשפחה כלפיו אז והיום. מילות-מפתח:

משפחה	יחסים בינדוריים
עמדות כלפי קשישים	מאה 19
מאה 20	שינוי חברתי
שינוי עמדות	ארצות-הברית
מחקר השוואתי	

15

ויילדינג, פאול

טוב שנבע מרע: לקחים מ"משבר מדינת הרווחה"
 בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 5-20.

מן התוכן: משבר הנפט של שנת 1973 ותוצאותיו סימנו גם את המשבר של "מדינת הרווחה הקלאסית", אשר חידד את הוויכוח על הדרך הטובה ביותר לספק את צורכי החברה. המאמר מצביע על הלקחים שאפשר להפיק מכך: (1) חשיבה מחדש על תפקיד המדינה בתחום הרווחה כיוצרת ומכוונת אפשרויות לפעולות רווחה; (2) התמקדות בייצור ובצריכה. על המדיניות החברתית לסייע להתפתחות הכלכלית ולתת מענה לצרכים של החברה ולנקוט צעדים כלכליים לקידום המטרות הישנות של מדיניות הרווחה; (3) מתן השומת לב לחיסכון, ליעילות, לאפקטיביות ולהערכה - ארבעה מרכיבים החייבים להדריך את הניצול היעיל של שירותי הרווחה, אך בלי להיסחף להתייעלות מסוכנת שתפגע במטרות הראשוניות; (4) יצירת מערכת יחסים חדשה בין היצרנים לצרכנים של שירותי הרווחה, שעיקרם שיתוף פעולה ושותפות, ולא "נתינה מלמעלה"; (5) על המדינה לכוון את השווקים, כדי למנוע קפיטליזם בלתי מרוסן המכיל את הזרעים להתמוטטות החברה כולה; (6) אימוץ גישה ריאלית למורכבות הבעיות, שהמדיניות החברתית חייבת להתמודד עמן; (7) יש להציג, בעזרת טיעונים מוסריים ופרגמטיים כאחד, את התפקיד החיוני שהמדינה ממלאת בתחום הרווחה לטובת החברה ולשביעות רצונו של היחיד; (8) חשיבה בתחום ההגנה החברתית על בסיס בינלאומי, אבל הפעולה צריכה להיות מקומית. מילות-מפתח:

מדינת רווחה	משבר כלכלי	מדינת רווחה
יעילות	ניצול שירותים	מדיניות חברתית
שירותי רווחה	אידיאולוגיות פוליטיות	הזדמנויות תעסוקה

16

חובב, מאיר, רמות, אבי

התפתחות שירותי הרווחה בישראל בתחום הטיפול באדם המפגר
 בטחון סוציאלי, 48, 1996, 5-20.

מן התוכן: תיאור ההתפתחויות החשובות שהתחשו בתחום הטיפול במפגר והגישה לאדם המפגר מאז קום המדינה בארבע תקופות: (1) ראשית ההתארגנות (1948-1961); (2) ארגון השירות למפגר במסגרת משרד הסעד (1962-1977); (3) ארגון מחדש של השירות למפגר והפיכתו לאגף (1977-1985); (4) פיתוח והרחבה (1986-1994). ההתפתחויות המרכזיות היו: גיבוש ארגוני; פיתוח והרחבה של שירותים לאדם המפגר ולמשפחתו; התארגנות ההורים; הקמת פנימיות קטנות ופרטיות המעניקות יחס אישי; פיתוח הדיור הקהילתי; חקיקה ברמות השונות של האבחון והטיפול באדם המפגר; הרחבת המחקר וההוראה והשתלבות במגמות ובזרמים בינלאומיים.

מילות-מפתח:

עמדות כלפי מפגרים	פיגור שכלי
חוקים	שירותי רווחה
טיפול בקהילה	דיור מוגן
שיטות טיפול	אבחון

17

חורב, טוביה

הקשר בין תחלואה וצרכים לבין המדיניות הננקטת בתחום בריאות השן
בסחן סוציאלי, 47, דצמבר 1996, 104-112.

מן התוכן: המאמר מנתח את מדיניות בריאות השן בישראל. המחבר משווה את מערך בריאות השן בארץ עם המצב הקיים בחמש מדינות: נורווגיה, דנמרק, בריטניה, גרמניה וארצות-הברית מבחינת המקורות המוקצים לבריאות השן, רמת התחלואה והצרכים הדנטליים, מבנה ומדיניות בריאות השן. המסקנה העיקרית היא, שישראל משקיעה ברפואת שיניים תשומות גבוהות יחסית, אך משיגה תוצאה נמוכה יחסית מבחינת הבריאות.
מילות-מפתח:

מדיניות בריאות	רפואת שיניים
ישראל	נורווגיה
דנמרק	בריטניה
גרמניה	ארצות-הברית
צרכים	הקצאת משאבים
מחקר השוואתי	בריאות הפה

18

טולידנו, אסתר

מובטלים שחזרו למעגל מקבלי דמי אבטלה
בסחן סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 92-106.

מטרה: בדיקת היקף האבטלה ומאפייני המובטלים שחזרו למעגל מקבלי דמי אבטלה בשנים 1990-1993. // נבדקים: 85,814 מובטלים שקיבלו דמי אבטלה ביותר מאשר תקופת זכאות אחת בשנים הנחקרות. // שיטה וכלי מחקר: נבדקו משתנים סוציו-אקונומיים, שכר והשכלה, של "המובטלים החוזרים" בהשוואה ל"מובטלים לא-חוזרים". // מן הממצאים: תופעת "המובטלים החוזרים" קטנה מאוד ומקיפה רק רבע אחוז ממקבלי דמי האבטלה בתקופה הנחקרת. בקבוצת "המובטלים החוזרים" אפשר להבחין בשתי קבוצות: "המובטלים הכרוניים", שהם מובטלים העובדים פרקי-זמן קצרים ביותר רק לשם צבירת זכאות לדמי אבטלה ובכך הם מנצלים לרעה את חוק ביטוח האבטלה, וקבוצת "המובטלים העונתיים", שאין ביניהם כאלה המנצלים לרעה את החוק.

מילות-מפתח:

אבטלה	ביטוח אבטלה
נתונים סטטיסטיים	תכונות דמוגרפיות
רמת השכלה	שכר
ניצול שירותים	מיצב חברתי-כלכלי

19

ינאי, אורי

ביטחון היישוב: מעורבות הקהילה בשירותי המשטרה
בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 96-78.

מן התוכן: ברבות ממדינות המערב, ובהן ישראל, גובר שיתופם של התושבים בתחומי השירות הניתנים בקהילה. אחד מתחומי השירות שבו הקפידה המדינה שלא לערב את התושבים ושמרה בידיה את מונופול השירות הוא הביטחון האישי. בשנים האחרונות החל להסתמן שינוי איטי בתחום זה. נבחנים תהליכים המתרחשים בעולם ובארץ, שבהם יש שיתוף של הציבור בשירותי המשטרה. לדעת המחבר, היום המשטרה בישראל אינה משולבת בקהילה. חרף משיתוף הפעולה בנושא "המשמר האזרחי", ספק אם משטרת ישראל ערוכה מבחינה מבנית לקיים קשר עם הרשות המקומית ועם נבחרי היישוב. מוצעות דרכים להגברת שיתוף הפעולה בין המשטרה לקהילה.

מילות-מפתח:

שיתוף תושבים	ביטחון אישי
שיתוף פעולה	משטרה
משמר אזרחי	מעורבות
	שירותים קהילתיים

20

יניב, גדעון

הכתמה וניצול לרעה בתוכניות רווחה: בחינה תיאורטית
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 74-59.

מן התוכן: הכתמה וניצול לרעה בתוכניות רווחה הן לכאורה שתי תופעות מנוגדות לחלוטין: בעוד שההכתמה עלולה למנוע מן הפרט להשתתף בתוכנית רווחה, אף-על-פי שהוא עומד בתנאי הזכאות לגימלה, ניצול לרעה כרוך בהשתתפותו בתוכנית של פרט, שמאפייניו האמיתיים (שאינם ידועים במלואם לרשויות הרווחה) אינם מזכים אותו בקבלת גימלה. לדעת המחבר, הכתמה וניצול לרעה ניתנים לניתוח באמצעות מודל פורמלי יחיד, המאפשר בדיקה השוואתית של אינטנסיביות המיצוי של גימלאות להבטחת הכנסה בידי טיפוסים שונים של משתתפים. המאמר מתמקד בהכתמה המוזנת מדרישת התייצבות תקופתית או מעבודה יזומה, החושפות את מקבל הגימלה לעיני הציבור ומצביע על כך, שהכתמה עלולה להיות גורם מרתיע חזק יותר מאשר העונש הצפוי בגין ניצול התוכנית לרעה, הן במניעת עצם ההשתתפות והן בהקטנת משך ההשתתפות. ממצא זה עולה בקנה אחד עם ממצאים מתחום הקרימינולוגיה, המלמדים שהאיום של סנקציות א-פורמליות עשוי להיות בעל השפעה מרתיעה יותר על ההתנהגות העבריינית מאשר האיום של סנקציות פורמליות. הממצא מעמיד בספק את יעילותן של דרישת התייצבות התקופתית והעבודה היזומה בהועדת התוכנית לנזקקים באמת ומעלה את ההשערה שניתן ליעל את הסיוע לאוכלוסייה הנזקקת אם יוקדשו פחות משאבים לאכיפת דרישת התייצבות והעבודה היזומה ובמקום זאת יופנו יותר משאבים לאכיפת תנאי הזכאות ומניעת חביעות שלא כדוין.

מילות-מפתח:

דמייה	שירותי רווחה
זכאות	ניצול שירותים
גימלאות	עבודה יזומה

21

כהן, אורנה

תחושת רווחה - ראשי משפחות חד-הוריות בהשוואה למשפחות דו-הוריות

בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 129-142.

מטרה: איתור הגורמים המשפיעים על רווחתם הנפשית של ראשי משפחות חד-הוריות ודו-הוריות. // נבדקים: 103 ראשי משפחות חד-הוריות עקב גירושין ו-77 ראשי משפחות דו-הוריות. // שיטה וכלי מחקר: הועברו השאלונים האלה: תחושת רווחה (Bradburn, 1969); יחסי המשפחה (Olson et al., 1979), תפיסת תפקיד המין (Bem, 1974), דרכי התמודדות (Folkman and Lazarus, 1980) ומשנתני רקע. // מן הממצאים: רווחה אישית קשורה בעיקר למשתנים מצב כלכלי, תפיסת תפקיד המין ודפוס התמודדות ה"ממוקד בבעיה". לחצים כלכליים משפיעים לרעה על רווחתם האישית של ראשי משפחות חד-הוריות יותר משהם משפיעים על ראשי משפחות דו-הוריות.

מילות-מפתח:

משפחות חד-הוריות	רווחה רגשית
יחסי משפחה	תפיסת תפקיד
מיצב חברתי-כלכלי	תפקידי מין
התנהגות מתמודדת	גירושין
	מחקר השוואתי

22

לנדאו, רות

תכנון משפחה, הפרייה בסיוע וביטחוננו האישי של הילד במשפחתו

בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 23-31.

מן התוכן: מטרת המאמר להראות, שביטחוננו האישי של הילד ורווחתו במשפחתו מושפעים מן הנסיבות שבהן התעברה אמו. הן אי-שימוש באמצעים מודרניים של תכנון משפחה והן תכנון משפחה בסיוע הרפואה עלולים להיות גורם מרכזי בכך. למרות המהפכה בתחום אמצעי המניעה, לא נעשה, בחלקים גדולים של האוכלוסייה, שימוש באפשרויות של תכנון משפחה. היריון לפני גיל 18 או אחרי גיל 35 מעלה את רמת הסיכון לחיי היולדת והוולד. כלומר, כאשר ההיריון לא מתוכנן ובעקבותיו הילדים נולדים "מוקדם מדי" ו"מאוחר מדי", במרווחי זמן קצרים מדי או שמספרם גדול מדי, הם חשופים לפגיעה בביטחונם האישי במידה העולה בהרבה על זו הצפויה לילדים אחרים. גם במקרים שבהם הלידה מתוכננת בקפידה בסיוע הרפואה עלולה להיווצר סכנה לרווחתו של הילד בשל העובדה שהוא מתוכנן, רצוי, נדיר ומלווה ציפיות. מטרת הרפואה היא לתקן כל ליקוי בעובר ולפתח כל נטייה. עקב כך, ההורים שואפים "לתכנן" ילד "מושלם". אלא שהלחץ החברתי ללדת ילד "מושלם" יכול לעורר אצל ההורים הרגשת כישלון ותגובה של התעללות, הזנחה או נטישה.

מילות-מפתח:

ילדים	תכנון משפחה
רווחה רגשית	אקלים משפחתי
היריון	יחסי משפחה
	ציפיות

23

מאיר, אבינועם, בן-דוד, יוסף

התפתחות כלכלית-חברתית והדינמיקה של תמותת ילדים בקרב בדרוים מתקבעים בישראל

בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 32-42.

מטרה: לבדוק האם הירידה בתמותת התינוקות אצל בדרוים מתקבעים בנגב, על-פני זמן ומרחב, היא תהליך חלק שהוא תולדה ישירה ומידית של התפתחות כלכלית-חברתית. // נבדקים: מדגם של משקי-בית בדרוים מ-6 קבוצות של שני המגזרים הדרוויים על-פני רצף של נוודות-התקבעות: א. בדרוים אמיתיים: (1) נוודים למחצה, (2) מקובעים ספונטניים, (3) מעוררים למחצה חדשים. ב. הדרוים הפלחים, שכולם כבר התקבעו: (1) מקובעים ספונטניים, (2) מעוררים למחצה ותיקים; (3) מעוררים למחצה חדשים. כל ראש משקי-בית רואיין לעומק על תמותת הילדים. // מן הממצאים: בתהליך השינוי הגיאוגרפי אמנם מופיע דפוס של ירידת תמותת הילדים: זו אמנם יורדת בשלב הראשון של הרצף ניידות-התקבעות, אך גוברת בשלב השני ועשויה לשוב ולרדת בשלב השלישי. גם הקשר החיובי המשוער בין ירידת תמותת הילדים ובין התפתחות חברתית-כלכלית אינו חייב להיות דווקא ליניארי. תהליכים דמוגרפיים עשויים להתעכב ולהגיב על תהליכים חברתיים בשלב מאוחר יותר בגלל תקופת בנייה הדרושה כדי להסתגל לתנאים ולסביבות משתנים.

מילות-מפתח:

נוודים	בדרוים
תמותת תינוקות	תנאי מחיה
ילדים	מיצב חברתי-כלכלי
התפתחות כלכלית	עיון

24

מאיר, אבינועם, בן-דוד, יוסף

הישמטות האחיזה - מעמד הקשישים הדרוים בישראל עם, המעבר מנוודות לעיון

בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 71-84.

מן התוכן: החברה הדרוית בנגב לכודה היום בתהליך של מודרניזציה חברתית, שאחד מסממניו העיקריים הוא היחלשות מעמד הקשישים. שינוי במעמד הקשישים מציין שינוי נכבד ביותר בחברה הדרוית, משום שהקשישים הם עמוד התווך של החיים הכלכליים, החברתיים והפוליטיים של חברה זו. גם פגיעה קלה במעמד זה עלולה לעורר תגובות שונות שיש בהן כדי להשפיע על חיים אלה. מעגלי הפעילות וצורת ההתבטאות של הפרט היום רחבים לעומת מה שהיה לפני תהליך העיון וקשה יהיה לקשישים להשתלב במעגלים אלה.

מילות-מפתח:

קשישים	בדרוים
עיון	מעמד
שינוי חברתי	מודרניזציה

25

מורג, תמר

אתגרים חדשים בהגדרת גבולות הילדות והבגרות לאור האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד

בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 108-116.

מן התוכן: כאשר בוחנים את התפתחות ההכרה בזכויות הילד אפשר להבחין בכמה שלבים עיקריים. בתקופה הקדומה ועד המאה ה-19 לא היה הילד ישות משפטית עצמאית ולפיכך גם לא היה בעל זכויות. במאה ה-19 ובתחילת המאה ה-20 התפתחה ההכרה בילדות כבתקופת חיים נבדלת ובילדים כמי שזקוקים בעיקר להגנות. רק בעשורים האחרונים אנו עדים לעיסוק גובר בגבולות שבין ילדות לבגרות מפרספקטיבה של זכויות האדם וחירויותיו. האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד היא אחד הביטויים המובהקים לשינוי בתפיסת הילדות זכויות הילד. בחוק הישראלי עדיין אין היענות של ממש לכיוונים המתפתחים ולמגמת ההכרה הגוברת בזכויות האזרח של קטינים. אפילו במקרה אחד לא נתנה שיטת המשפט הישראלית אפשרות אמיתית להבחין בין קטינים שווי גיל על בסיס אינדיווידואלי. העיקרון המנחה את המחוקק חייב להיות מתן אוטונומיה וזכויות אזרח לקטין בכל מקרה שיש אפשרות לעשות זאת ולהגיע למימוש המלא של עקרונות האמנה הבינלאומית בדבר זכויות הילד.

מילות-מפתח:

הגדרת מושגים
קטינים

זכויות הילד
גיל הילדות

26

ניראל, גורית, נוה, גדליה

העבודה בתור רופאים בארץ - האם היא יציבה? מאפייני הקליטה בעבודה של רופאים עולים מברית-המועצות לשעבר

בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 105-124.

מטרה: לבדוק את נתוני הקליטה בעבודה של רופאים עולים ובאיזו מידה עבודתם יציבה. // נבדקים: מדגם של 726 רופאים שעלו לארץ בין ספטמבר 1989 עד סוף יוני 1992 ועבדו בתקופת המחקר בתור רופאים. ביניהם היו 54% נשים והגיל של 60% מהם היה פחות מ-44. // שיטה וכלי מחקר: ראיונות, בעזרת שאלון מובנה בשפה הרוסית, שנערכו בחודשים מאי-נובמבר 1994. // מן הממצאים: שיעור הרופאים שיש להם קביעות בעבודה נמוך. מרבית הרופאים מועסקים מטעם משרד הבריאות, בקופות החולים ובבתי-החולים הציבוריים. היקף עבודתם של הרופאים העולים דומה מאוד להיקף העבודה הנהוג על-פי הסכמי העבודה בקרב כלל הרופאים בישראל. יש שיפור כמאפייני העבודה והשכר עם העלייה בוותק בארץ והוותק בעבודה בארץ בתור רופאים.

מילות-מפתח:

הסתגלות לעבודה
עולים
מיצב מקצועי

רופאים
קליטת עלייה
ברית-המועצות (ארץ מוצא)
ניעות העסוקתית

27

סבטאלו, איתן ז"ל, אדלר, ישראל ז"ל, שטרקשל, רוני, פרץ, אריק
 התפתחות הפריזון בקרב נשים מוסלמיות בישראל בעשור האחרון: מחקר אורך
 בטחון סוציאלי, 46, ספטמבר 1996, 64-86.

מטרה: להבין את השפעתם של המשתנים החברתיים-אקולוגיים על פריזנה של האישה הישראלית המוסלמית ולתהות על ירידת פריזנה מאז אמצע שנות ה-60 עד אמצע שנות ה-80 והתייצבותן. המשתנים התלויים הם הנטייה ללדת ומשתנה המעוגן ב"פונקציית הסיכון". המשתנים הבלתי תלויים הם משתני הריכוז החברתי והמשתנה האקולוגי גדול היישוב. // נבדקים: נשים הממלאות את התנאים: (1) זוג נשוי אחד בכל משק-בית; (2) גיל האישה הוא 14-44; (3) נישואים ראשוניים לשני בני-הזוג. המדגם הקיף 20% מכלל משקי-הבית שנפקדו במפקד קודם ב-1983. // מן הממצאים: ככלל, מספר הלידות הממוצע קטן ככל שרמת ההשכלה של האם ומידת העיור גבוהות יותר והיישוב גדול יותר. כך גם המרווח בין הלידות. מזרח-ירושלים יוצאת דופן בכך שהשכלת נשותיה גבוהה יותר משל שאר הנשים העירוניות, אך גם פריזונן גבוה יותר. המעבר ממצב של פריזון יורד למצב של פריזון יציב התרחש באופן סינכרוני בכל השכבות החברתיות הנחקרות. הסיבות להיעצרות תהליך הירידה דורשות מחקר נוסף. מילות-מפתח:

מוסלמים	פריזון (ילודה)
מודרניזציה	נשים
שינוי חברתי	רמת השכלה
	מחקר אורך

28

סבטאלו, איתן ז"ל

התנהגות הפריזון ומעמד התעסוקה של עולים שהיגרו לישראל מברית-המועצות לשעבר
 בטחון סוציאלי, 46, ספטמבר 1996, 15-27.
 מטרה: לבחון את השינויים שהיו בדפוסי הפריזון וההפלה של נשים שהיגרו לישראל מברית-המועצות לשעבר. // נבדקים: 135,000 נשים בגיל 15-44 שעלו לארץ ממדינות חבר-העמים בשנים 1989-1995. // שיטה וכלי מחקר: ניתוח נתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. // מן הממצאים: בשנה הראשונה לאחר העלייה היתה ירידה בשיעור הפריזון, אך כעבור שנתיים או שלוש שנים מסתמנת עלייה עד לרמה שהיתה קיימת בשנת ההגעה ולפניה. כללית, שיעור הפריזון של נשים אלה נמוך מן הסטנדרטים הישראליים. בעוד שכברית-המועצות ההפלה היתה מקובלת כאמצעי לתכנון המשפחה, בארץ השתמשו לשם כך חלק מן העולות החדשות באמצעי מניעה שונים. אפשר לצפות לכך, שעלייה נוספת בפריזון והתמעטות ההפלות החוקיות והלא-חוקיות יתרחשו כאשר חלק גדול יותר מן הנשים העולות מחבר-העמים ישתלבו בתעסוקה. מילות-מפתח:

הפלות	פריזון (ילודה)
עולים	ברית-המועצות (ארץ מוצא)
מבוגרים	נשים
נתונים סטטיסטיים	תכנון משפחה
	הזדמנויות תעסוקה

29

פלג, רב

רפורמה במערכת הפנסיה

בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 129-97.

מן התוכן: במרס 1995 החליטה ממשלת ישראל על רפורמה מרחיקת לכת במערכת הפנסיה במדינה. הרפורמה נועדה להבטיח את החיסכון בפנסיה, תוך שמירה על יציבות בשוק ההון. המאמר מציג את תוכנית הרפורמה בשלמותה. לאחר מכן מתואר הרקע לרפורמות במערכות הפנסיה בארץ ובעולם. בהמשך נבחן כל סעיף של הרפורמה לגופו ועל-פי השלכותיו על מערכת הפנסיה בישראל.

מילות-מפתח:

שינוי ארגוני	ביטוח פנסיוני
ישראל (שנות ה-90)	מדיניות רווחה
פרישה	קרנות פנסיה

30

פלטי, תזה

חוק ביטוח בריאות ממלכתי - השלכות על שירותי בריאות מניעתיים לאם ולילד: עבר, הווה ועתיד

בטחון סוציאלי, 47, דצמבר 1996, 103-80.

מן התוכן: המאמר בוחן את השפעותיו של חוק ביטוח בריאות ממלכתי על שירותי בריאות מניעתיים לאם ולילד. תחילה המאמר מציג סקירה היסטורית של שירותי הבריאות לאם ולילד בישראל. לאחר מכן מתואר ארגון השירותים לאם ולילד כיום: אוכלוסיית המשתמשים, תוכניות מניעה מיוחדות והמלצותיהן של ועדות לשילוב שירותי הבריאות עם שירותי הבריאות לאם ולילד. בחלקו השני המאמר דן בארבעה יתרונות ובעשרה חסרונות של שילוב השירותים המניעתיים עם השירותים הקורטיביים, כפי שממומלץ בחוק ביטוח הבריאות הממלכתי. לסיכום מוצגים כיווני התפתחות שונים של שירותי הבריאות המניעתיים והמלצות, שחלקן אף שולב בתיקונים לחוק הבריאות.

מילות-מפתח:

רפואה מונעת	ביטוח בריאות ממלכתי
אימהות	תחנה לבריאות המשפחה
	ילדים

31

פליישמן, רחל, ולק, דרור, מזרחי, גד, בר-גיורא, מרים, יח, פאני
 מערכת הפיקוח הממשלתית על מעונות לקשישים עצמאיים ותשושים: מצב הרישוי,
 איכות הטיפול ותהליך הפיקוח
 בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 85-94.

מטרה: לבדוק אם איכות הטיפול במעונות לקשישים עצמאיים ותשושים, שהומלץ לתת להם
 רישיון מטעם הפיקוח הממשלתי, גבוהה יותר מאיכות הטיפול במעונות שהומלץ לא לתת להם
 רישיון. // נבדקים: 126 מעונות לקשישים עצמאיים ותשושים. // שיטה וכלי מחקר: נבדק שיעור
 הליקויים בכל מעון בסך כל הפריטים (193 פריטים) שנבדקו במהלך ביקור הפיקוח המקיף. // מן
 הממצאים: (1) המלצה למתן רישיון ניתנה ל-90% מן המעונות שנכללו בניתוח; (2) שיעור
 הפריטים הלקויים הממוצע בתוך כלל המעונות, לאחר הפיקוח, הוא 27%; (3) בערך 70% מסך-
 כל המעונות עברו תהליך של פיקוח תקין; (4) נמצא קשר מובהק בין איכות הטיפול למצב
 הרישוי, הן במעונות המשולבים (שקיימת בהם גם מחלקה סיעודית) והן במעונות הלא-משולבים
 (שקיימת בהם רק מסגרת לקשישים עצמאיים ותשושים).
 מילות-מפתח:

פיקוח	מוסדות לקשישים
קשישים מוגבלים	קשישים עצמאיים
התערבות ממשלתית	איכות הטיפול
הערכה	מדיניות רווחה

32

פליישמן, רחל, הולצר, אילנה, ולק, דרור, מנדלסון, ג'ני, מזרחי, גד, בר-גיורא, מרים, יח, פאני
 מעונות לזקנים הפועלים ללא רישיון: איכות הטיפול ותהליך הפיקוח
 בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 117-128.

מטרה: הערכת איכות הטיפול במעונות לזקנים בישראל, הפועלים בלא רישיון. // נבדקים: 97
 מעונות המיועדים לזקנים והפועלים ללא רישיון. // שיטה וכלי מחקר: נערכו ביקורי מפקחות
 כדי לבדוק את מאפייני המעונות ובעליהם וכדי להעריך את איכות הטיפול בהם בתחומים
 שונים: הרפואי-סיעודי, הנפשי-חברתי והמערכת-לוגיסטי. // מן הממצאים: רוב המעונות
 הפועלים ללא רישיון הם מעונות פרטיים קטנים שרוב דייריהם מסווגים כתשושים וסיעודיים.
 רבים מבעליהם הם חסרי תעודת בגרות. איכות הטיפול במעונות אלה נמוכה או גרועה ברוב
 תחומי הטיפול שנבדקו.
 מילות-מפתח:

מוסדות לקשישים	איכות הטיפול
פיקוח	

33

צ'רניחובסקי, דב

בחירה חברתית, דמוקרטיה והמדינה במודל המתפתח (כגון הישראלי) במערכות

בריאות; קפיטציה בבחינה מחודשת

בטחן סוציאלי, 47, דצמבר 1996, 9-31.

מטרה: המאמר בוחן את שיטת הקפיטציה הנהוגה במערכות בריאות, אשר לפיה נעשית הקצאת מימון ותשלומים עבור שירותי הרפואה לפי גולגולת. שיטה זו קיבלה משנה חשיבות בעשור האחרון בתור מכשיר עיקרי לניהול מערכות בריאות. במסגרת הבחינה מחדש מוצע מודל המשלב שלוש פונקציות מפתח מערכתיות: (1) מימון, (2) ארגון השירות וניהולו עבור לקוחות ו-(3) מתן שירות. המאמר בודק את אפשרות יישומו של המודל באמצעות הצעת מודלים חלופיים להפעלת קופות החולים בתור אמצעי להרחבת שדה הבחירה של הצרכן, הגדרת המחויבות של הקופות והגברת התחרות ביניהן. בחלק האחרון המאמר מתאר את תפקידי הממשלה ביצירת תנאים וסביבה להפעלתה של מערכת בריאות באמצעות שווקים פנימיים תחת המטרייה של קפיטציה כ"אמנה חברתית" לארגון וניהול מערכת הבריאות, שעקרונותיהם המפורטים יעוגנו בחקיקה.

מילות-מפתח:

הקצאת משאבים	שירותי בריאות
תשלום עבור שירות	מימון
שינוי ארגוני	ניהול
	מודלים

34

צ'רניחובסקי, דב

סל וביטוח "משלימים" והרפורמה במערכת הבריאות הישראלית - סכנות והזדמנויות

בטחן סוציאלי, 47, דצמבר 1996, 32-47.

מזן התוכן: המאמר בוחן את הסכנות וההזדמנויות הטמונות בשילוב של מימון פרטי במערכת שירותים ב"מימון הציבורי" מבחינת מטרותיה של הרפורמה במערכת הבריאות בארץ: פיקוח על המחירים, יעילות, שוויון ושביעות רצונו של הלקוח. תחילה מוצגים כמה מאפיינים של מערכת הבריאות בארץ. לאחר מכן מוצגות ומנותחות הגדרות של המושגים סל בסיסי, שירותים נוספים, שירותים פרטיים, סל משלים וביטוח פרטי. המחבר משתמש בהגדרות אלה בתיאור מערכות הבריאות בישראל, בקנדה ובאוסטרליה. בחלק האחרון של המאמר מוצגים האופציות והכיוונים השונים האפשריים במסגרת הרפורמה במערכת הבריאות בארץ. בסיכום המחבר מציע להנהיג בארץ מערכת ביטוח רפואי משלים וסל משלים בדומה לעקרונות המנחים את מערכת הבריאות בקנדה, שבה יש הפרדה מוחלטת בין שתי המערכות.

מילות-מפתח:

שירותי בריאות פרטיים	שירותי בריאות
ביטוח רפואי משלים	ביטוח בריאות ממלכתי
אוסטרליה	ישראל
ארגונים בינלאומיים	קנדה

35

צבר בן-יהושע, נעמה, רסניק, ג'וליה, שהם, עדנה, שפירא, רינה
 מפגש בין עולים לוותיקים: האומנם כך? לקחים ממציאות בית-הספר
 בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 104-85.

מטרה: לבחון מה הם הסדרי הקליטה הקיימים בבית-הספר לקליטת תלמידים-עולים, מה טיבם של הסדרים אלה ומה הם מאפייני המפגש בין תלמידים ותיקים לתלמידים עולים, כפי שהם מתרחשים בפועל בין כותלי בית-הספר. // נברקים: תלמידים משני בתי-ספר יסודיים (כיתות א'-ח'), ממלכתי וממלכתית-דתי, הממוקמים באותה שכונת מגורים בעיר בינונית בגודלה. // שיטה וכלי מחקר: (1) תצפיות פתוחות; (2) ראיונות פתוחים; (3) שאלון לתלמידים ותיקים ושאלון לתלמידים עולים (מבוססים על שאלונים של הורביץ ופרנקל (1976) והורוביץ (Horowitz, 1981)). // מן הממצאים: יש שוני בין המדיניות החינוכית של שני בתי-הספר, הממלכתי והממלכתית-דתי, אך הסדרי הקליטה בשניהם מבוססים על שילוב ארגוני של כיתות-אם וכיתות אולפן, כדי לקלוט מיד את העולים בתוך חברת בני גילם הוותיקים. למרות הסדרי קליטה אלה נמצא, שאין מיזוג, שילוב או הטמעה, אלא שימור של שתי קבוצות התלמידים, ותיקים ועולים, ב"בועות" נפרדות זו מזו. התלמידים העולים מרוחקים מאוכלוסיית התלמידים הוותיקים בבית-הספר. חוץ ממודי האולפן, המורים הבכירים בבית-הספר והתלמידים הוותיקים מוכנים לחיות בשלום עם דפוס הקליטה דמוי ה"בועה". בה בעת התלמידים העולים מוצאים באולפן מסגרת חמה ותומכת, המאפשרת להם להסתגר בינם לבין עצמם ופוטרת אותם במידת-מה מקשיי ההתמודדות עם חברה שאינה מגלה בהם עניין.

מילות-מפתח:

קליטת עלייה	בתי-ספר יסודיים
עולים	ילדים
מיזוג חברתי בבית-הספר	קבלה חברתית
יחסים בין תלמידים	

36

ציגלר, אילנה

"סקר הפיריון והיווצרות משפחות" בישראל (1987-88) - רשמים מתהליך עבודת השדה
 בטחון סוציאלי, 46, ספטמבר 1996, 115-108.
 מן התוכן: בחלקו הראשון של המאמר מנותחות תגובות הנחקרות על שאלון הסקר, על אופי השאלות ועל ניסוחן. המסקנות מתמקדות בסוגי השאלות, באורכו של השאלון ובהכשרת המראיינות. בחלק השני נסקרים מאפייני הנשים שסירבו תחילה להשתתף בסקר: נשים עם קשיי פיריון, נשים חרדיות, נשים שהיו להן יחסים מעורערים עם בן-הזוג ונשים העוינות את הממסד. כמו-כן מתוארת דרך ההתערבות שנקטו הסוקרים כדי להסיר התנגדות זו, שעיקרה - טיפול קפדני בבחירת המראיינים ובתדרוכם.

מילות-מפתח:

פיריון (ילודה)	סקר
שאלונים	נשים
תכנון משפחה	

37

קארייר, ג'ון

ההבטחה של שירות בריאות מקיף - הדוגמה הבריטית
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 22-39.

מן התוכן: המאמר עוסק בקשיים לממש את ההבטחה של שירות רפואי מקיף בבריטניה ובאיזו מידה הוגשמו הציפיות שהועלו בזמן הקמתו של שירות הבריאות הלאומי ואם היו אלה ציפיות סבירות. תחילה מובאת סקירה על ההיסטוריה של שירות הבריאות הלאומי מאז שנת 1942; אחר כך מתואר ההקשר הכלכלי שבו התפתח השירות; כמו-כן מועלות אחדות מן הסוגיות המשפטיות שהתעוררו עקב המחסור במשאבים, דבר שהביא לפניות של לקוחות שנפגעו לבית המשפט. השאלות בדבר יכולתה של בריטניה לספק שירות רפואי לאומי מקיף מצטמצמות, על-פי רוב, לשאלת הקשר בין תיאוריה כלכלית להוצאה ציבורית. המסקנה היא, שניתן לספק שירות בריאות מקיף רק אם משתמשים במשאבים פוליטיים וכלכליים גם יחד. אפשר שהדרך היחידה לענות על הדרישה לשירות רפואי מקיף היא לגייס את הכסף באמצעות מיסוי כללי נוסף.
מילות-מפתח:

שירותי בריאות	בריטניה
ציפיות	הוצאות ממשלתיות
מיסוי	מדיניות בריאות
ביטוח בריאות	

38

קופ, יעקב

"ריפוי בבלימה": התמודדות עם התייקרות שירותי הבריאות לפני הפעלת חוק הבריאות - השוואה בין ישראל לבין ארצות הארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי (OECD)
בטחון סוציאלי, 47, דצמבר 1996, 132-145.

מן התוכן: המאמר מציג השוואה בין ישראל ובין הארצות החברות בארגון לשיתוף פעולה ולפיתוח כלכלי (OECD) בשאלת ההתמודדות עם התייקרות שירותי הבריאות לפני הפעלת חוק הבריאות. תחילה מוצגות הפרספקטיבה הבינלאומית לגבי שירותים מורחבים והאמרת עלויות ותוצאות המאמצים לבלימת עלויות. לאחר מכן מתוארים נושאים שונים הנוגעים למגזר הבריאות בארץ: עלות ומימון, מקורות המימון, חיפוש אחר שיפורים ושינויים בדפוסי האשפוז. לדעת המחבר, כדי לבצע רפורמה מוצלחת בשירותי הבריאות בארץ כדאי להפיק לקחים מן הקשיים שהתנסו בהם מדינות מערב-אירופה.
מילות-מפתח:

שירותי בריאות	עלויות
מימון	ישראל
אירופה	מחקר השוואתי
ביטוח בריאות ממלכתי	ארגונים בינלאומיים

39

קטן, יוסף, אתגר, טליה

"קריירות חדשות לעניים" - סקירת הקריירה של רעיון חדשני

בטחן סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 21-36.

מן התוכן: בשנת 1965 פורסם ספרם של פרל וריסמן "קריירות חדשות לעניים: העובר הלא-מקצועי בארגוני הרווחה". ספר זה נתן ביטוי ראשון לרעיון חדש, שקרא להעסיק עובדים לא-מקצועיים "מקומיים" (עובדים הבאים מקרב ציבור הצרכנים בארגוני הרווחה הפורמליים). המאמר בוחן את מידת המימוש של הרעיון בשלושת העשורים האחרונים. נסקרות התוכניות השונות שהתבססו על רעיון זה, אגב הצבעה על השינויים שחלו בו עם חלוף השנים ומנותחים הגורמים שהשפיעו על עלייתו בתקופה אחת ועל בלימתו וירידתו לאחר מכן. נטען, שהביטוי הבולט וההולם של הרעיון כיום הוא מסגרות כמו קבוצות לעזרה עצמית (של אלכוהוליסטים, אימהות חד-הוריות וכיו"ב), ארגונים אלטרנטיביים ומסגרות תמיכה לא-פורמליות. מילות-מפתח:

עובדים סמך-מקצועיים	תמיכה חברתית
קבוצות עזרה עצמית	שירותי רווחה
הזדמנויות תעסוקה	ארגונים וולונטריים

40

קיפניס, ברוך

שינויים נורמטיביים בדפוסי המגורים של האוכלוסייה הערבית בישראל מסוף שנות

ה-70 עד ראשית שנות ה-90

בטחן סוציאלי, 45, פברואר 1996, 37-53.

מן התוכן: המאמר עוסק בתיאור ובניתוח התמורות בנורמות הדיור שהתנסו בהן ערביי ישראל מסוף שנות ה-70 עד ראשית שנות ה-90. שנים אלה אופיינו בעיור מואץ ובתמורות חברתיות, דמוגרפיות, כלכליות ותרבותיות גדולות. בתקופה זו השתנו מאוד מאפייני המגורים של ערביי ישראל: בסוף שנות ה-70 היו יותר מ-40% מיחידות הדיור בנות חדר אחד עד שני חדרים (דיור מסורתי), ואילו בסוף שנות ה-80 היו יותר מ-46% מן הדירות בנות יותר מארבעה חדרים. בסוף שנות ה-70 חסר ל-39% מיחידות הדיור, לפחות, מתקן שירותים אחד (מטבח, בית שימוש או חדר רחצה) בתוך הדירה, ואילו בסוף שנות ה-80 רק ל-14% מיחידות הדיור חסר מתקן שירותים כזה. ב-31% מיחידות הדיור היתה צפיפות של יותר משלוש נפשות לחדר, ואילו בסוף שנות ה-80 היו פחות מ-10% מיחידות הדיור מאוכלסות בצפיפות כזו. מילות-מפתח:

דיור	שינוי חברתי
ערביי ישראל	ישראל (שנות ה-70)
ישראל (שנות ה-80)	ישראל (שנות ה-90)
תנאי מחיה	צפיפות חברתית
עיור	

41

קמרמן, שילה ב', קאהן, אלפרד י'
 המדיניות בנושא המשפחה מאז מלחמת העולם השנייה: צמיחתה של מחויבות לאומית

בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 40-51.

מן התוכן: סיכום מגמות ההשקעה הציבורית בילדים ובמשפחותיהם במדינות החברות ב-OECD (הארגון לפיתוח ולשיתוף פעולה כלכלי). מוצגות סקירה כרונולוגית של ההתפתחות בתחום זה במדינות השונות והדגמות ספציפיות של "חבילת" ההשקעות הציבוריות בילדים ובמשפחותיהם בארבע מדינות: שוודיה, צרפת, ארצות-הברית ויפן. למרות הגידול הרב בהוצאה הציבורית על ילדים שהחל מאז סיום מלחמת העולם השנייה, בחלקים העיקריים של הנטל הכלכלי במדינות ה-OECD עדיין נושאים המשפחות ושוק העבודה. שנות השיא של ההשקעה הכלכלית בילדים היו השנים 1960-1975, ואילו שנות השפל היו השנים 1975-1990. מילות-מפתח:

קצבאות ילדים	הוצאות ממשלתיות	מדיניות רווחה
שוודיה	מאה 20	קביעת מדיניות
יפן	ארצות-הברית	צרפת
	ארגונים בינלאומיים	שירותי רווחה

42

רימרמן, אריק, שורץ, חיה

ביצוע הערכה במסגרות לדיור קהילתי לאוכלוסייה עם פיגור שכלי

בטחון סוציאלי, יולי 44, 1995, 96-107.

מן התוכן: עם התרבותן בשני העשורים האחרונים של מסגרות דיור קהילתיות לבוגרים הלוקים בנכות התפתחותית ובפיגור שכלי ופיתוחם של מודלים שונים, עולה חשיבותה של הערכת מסגרות אלה. מטרת ההערכה העיקרית הן: (1) ההתקדמות האישית של הדייר; (2) ההלימה הסביבתית של מסגרת הדיור; (3) הערכה מערכתית-ארגונית. הכלים המומלצים לביצוען של הערכות אלה הם: למדידת ההתקדמות האישית של הדייר: (1) Developmental Programming (1) System Behavior Scales (Minnesota), בגרסה המקוצרת, מודד ביצוע בשמונה תחומים של תפקוד מוטורי ופעילויות אינסטרומנטליות של חיי היומיום; (2) Behavior Development Survey, בגרסה המקוצרת, מספק מידע על מיומנויות ספציפיות; (3) Camelot Behavioral Checklist, מודד התנהגות מסתגלת בקרב אוכלוסייה בעלת תפקוד נמוך. הכלים למדידת הלימה סביבתית הם: (1) Multiphasic Environmental Assessment Procedure (1980); (2) Program Analysis of Service System (Wolfensberger & Glenn, 1975); (3) Group Home Management Schedule (Brown & Pratt, 1980). הערכה מערכתית-ארגונית, הבודקת את משקלן של התשומות המנהלתיות-כלכליות בתוצאות האפקטיביות, ניתן למדוד בעזרת הערכה של מידת הדינמיות הארגונית, הערכה של כוח-הארם והערכה של עלות-תועלת. מילות-מפתח:

נכויות התפתחותיות	פיגור שכלי
טיפול בקהילה	דיור מוגן
סביבה טיפולית	הסתגלות
מחקר הערכה	איכות הטיפול

43

רימרמן, אריק, ינאי, מרגלית

עמדות מעסיקים כלפי העסקתם של אנשים הלוקים בפיגור שכלי
 בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 64-52.

מטרה: בדיקת עמדות מעסיקים כלפי העסקתם של בני אדם הלוקים בפיגור שכלי. // נבדקים: 120 מנהלי כוח-אדם ומנהלים מתחומי התעשייה, המסחר והשירותים מכל הארץ. // שיטה וכלי מתקר: הועברו שאלונים שבדקו את העמדות כלפי העסקת אנשים הלוקים בפיגור שכלי, את התכיפות והאיכות של המגע עם אנשים הלוקים בפיגור שכלי קל ובינוני ואת הרקע הדמוגרפי. // מן הממצאים: עמדתו החיובית של המעסיק הישראלי כלפי העסקת אנשים עם פיגור שכלי תלויה בשלושה משתנים מרכזיים: (1) גודל המפעל (ככל שהמפעל גדול יותר כך העמדות חיוביות יותר); (2) מגע קודם עם בני אדם הלוקים בפיגור קל; (3) העסקתם בפועל של עובדים נכים. המעסיקים נוטים לראות בעובד עם פיגור שכלי קל עובד הראוי להעסקה, לעומת עובד עם פיגור שכלי בינוני.

מילות-מפתח:

מבוגרים	פיגור שכלי
עמדות כלפי מפגרים	מעסיקים
מנהלים	שיבוץ בעבודה
הזדמנויות תעסוקה	מפעלי תעשייה

44

רמניק, לריסה, אמיר, דלילה, אלימלך, יובל, נוביקוב, איליה
 עמדות והתנהגות בתכנון משפחה של עולות לישראל מברית-המועצות לשעבר
 בטחון סוציאלי, 46, ספטמבר 1996, 42-28.

מטרה: בדיקת העמדות וההתנהגויות הקשורות לתכנון המשפחה אצל עולות חדשות ממדינות חבר-העמים החיות בישראל. // נבדקים: 100 נשים צעירות שעלו ממדינות חבר-העמים בין השנים 1989-1992. // שיטה וכלי מתקר: שאלון פתוח למחצה שהועבר לנבדקות וכלל שאלות כלליות, שאלות בנושאי תכנון משפחה וגידול ילדים, יחסים בין המינים והתנהגות מינית ושאלות על ההסתגלות למציאות הישראלית. // מן הממצאים: הפרופיל המצטייר דומה לזה של נשים עירוניות מן האוכלוסייה הסלבית של מדינות חבר-העמים - נישואין מוקדמים, פוריות נמוכה ומוקדמת המושגת בעזרת הפלות ואמצעי מניעה. התקן תוך-רחמי הוא אמצעי המניעה הנפוץ ביותר ושיעור השימוש בגלולה הוכפל בעקבות עלייתן של הנשים לישראל. לנשים רבות חסר מידע על אמצעי מניעה והן נמנעות מלקבל סיוע מקצועי.

מילות-מפתח:

תכנון משפחה	חבר-העמים (ארץ מוצא)
עולים	נשים
התנהגות מינית	יחסים בין בני-זוג
אמצעי מניעה	פירון (ילודה)
עמדות	

45

שביט, רוזה, שפירא, רינה

עקרונות ותמורות באינטגרציה בחינוך בישראל - לקראת גישה מערכתית
בטחן סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 91-66.

מן התוכן: הצגת תפיסה מערכתית חדשה למדיניות האינטגרציה בחינוך. בפרקים הראשונים מובאת סקירה תמציתית של הרקע ליישום האינטגרציה בישראל, מטרותיה, התפיסות החברתיות והערכיות המלוות את יישומה, דרכי הפעלתה וממצאים מרכזיים הקשורים לתוצאותיה: הישגיה ובעיותיה. בפרקים הבאים מנותחות התמורות המרכזיות המתחוללות היום במישור העיוני והמעשי של מדיניות האינטגרציה בישראל. המאמר מסתיים בפרק המדגיש את חשיבות התיאום בין המערכות החברתיות אשר הפרט השוף להן בתהליך חינוכו, עומד על עקרונות השילוב החברתי כראי לגישה זו ומסרטט תפיסה מערכתית של מדיניות האינטגרציה בישראל. מילות-מפתח:

מיזוג חברתי בבית-הספר
יישום מדיניות

גישת המערכות
מדיניות חינוכית
שינוי חינוכי

46

שורץ, שפרה

סכסוך "הדסה"-קופת חולים בשאלת "תעודת העניות" באמצע שנות ה-20. חקר אירוע
בטחן סוציאלי, 44, יולי 1995, 76-58.

מן התוכן: בסכסוך ההיסטורי בין קופת חולים הכללית ל"הדסה", שהחל בראשית שנות העשרים, מתגלים אחדים מן המאפיינים של התהליכים שהשפיעו על אופיים העתידי של שירותי הבריאות הציבוריים בארץ. המתח נבע מן הניגוד התרבותי-אידיאולוגי ששרר בין ארגון פילנתרופי אמריקני דוגמת "הדסה" ובין ארגון וולונטרי ארצישראלי דוגמת קופת חולים הכללית. לשיקולים הכלכליים המנוגדים של שני גופים אלה חברו תפיסות שונות בנוגע להספקת שירותי בריאות לחולים חסרי אמצעים, שהתבטאו ביחסם השונה אל "תעודת העניות" (המעידה על מחזיקיה שאין ידם משגת לשלם). תעודה זו נתפסה בעיני הפועלים, חסידי רעיון העזרה ההדדית ושוללי ה"צדקה", כאמצעי משפיל הפוגע בכבודו של האדם. הם הסתייגו גם ממינוי רופאים אמריקניים ומדרכי העבודה האמריקניות. קופת חולים רצתה לעבוד באופן אוטונומי ולספק לחבריה שירותי בריאות על-פי עקרונות היסוד שגיבשה לעצמה (ערבות הדדית, שיתוף ושוויון), ללא התערבותם של גורמים זרים. המתח בין שני הגופים מעולם לא שכך לחלוטין. מילות-מפתח:

קופות חולים
תקופת "היישוב"
ארגונים וולונטריים

שירותי בריאות
מדיניות בריאות
סכסוכים חברתיים

47

שירום, אריה, עמית, ציפי

שירות רפואי פרטי בבתי חולים ציבוריים: תמונת מצב והערכה
 בטחון סוציאלי, 47, דצמבר 1996, 48-69.

מן התוכן: המאמר בודק את תרומתו האפשרית של שילוב שירות רפואי פרטי (שר"פ) בבתי-חולים ציבוריים. תחילה מוצגים אירועי מפתח בשנות ה-90 בהפעלת השר"פ בבתי-החולים: הסכמי התאגוד, מכירת שירותי בריאות פרטיים על-ידי בתי-החולים הממשלתיים ומדיניות הפעלת השר"פ. לאחר מכן המאמר דן בקשר שבין שוק חופשי להתפתחות שירותי הבריאות. לצורך הניתוח המאמר מציג את הניסיונות להפעלת שר"פ במדינות מפותחות ואת הלקחים שהופקו מניסיונות אלה. בחלקו השני המאמר מציג חקר מקרה של שר"פ בבתי-חולים ציבוריים בירושלים ומתאר את הניסיון להפעיל שר"פ בבית-חולים ממשלתי בתל-אביב. הטענה המסכמת של המתברים היא, שהפעלת שר"פ בבתי-חולים ציבוריים תגדיל את הפערים בין רבדי החברה הישראלית ותיצור אי-צדק בחלוקת שירותי האשפוז.
 מילות-מפתח:

שירותי בריאות פרטיים	בתי-חולים
תל-אביב	חקר מקרה
שוויון חברתי	ירושלים
	אשפוז

48

שלו, כרמל

נשיאת עוברים (פונדקאות) - המסחר בשירותי הולדה
 בטחון סוציאלי, 46, ספטמבר 1996, 87-100.

מן התוכן: המאמר דן בבעיית הפונדקאות בישראל ובחוקים להסדרת נשיאת עוברים. תחילה מוצגת החקיקה הישראלית החדשה הקשורה לבעיה זו והרקע לה; בהמשך מוצגות המלצות ועדת אלוני לבחינת הנושא של הפריה חוץ-גופית. כמרכזן מתואר "חוק הסכמים לנשיאת עוברים", המסדיר את היחסים בין בני-הזוג ובין האישה האחרת, המסכימה להיות בהיריון עבורם. בהמשך המחברת משווה את החוק להמלצות ועדת אלוני ומפרטת כמה נקודות מהותיות שבהן הם נבדלים.
 מילות-מפתח:

חוקים	אם פונדקאית
מדיניות רווחה	קביעת מדיניות
	מסחר

49

שלמון, ברוריה, צפרוני, אברהם, שירום, אריה

על מיקומה של רפואת מומחים במערכת הבריאות: הערכת מודלים חלופיים
בטחן סוציאלי, 47, דצמבר 1996, 113-131.

מן התוכן: המאמר בוחן את מיקומה של רפואת מומחים במערכת הבריאות וסוקר את מגמות ההתפתחות ברפואה הקלינית ואת השינויים שהיו במערכת הבריאות בעקבות חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי. על רקע זה מתוארים דגמים שונים של שירותי רפואת מומחים. המחברים מציעים קריטריונים להערכת מודל ארגוני מועדף של רפואת מומחים: קריטריונים כלכליים, קריטריונים העוסקים באיכות השירות וקריטריונים הקשורים לאפקטיביות ארגונית. לצורך הדגמה מוצגת השוואה בין טיפול שניוני, המרוכז במרפאות חוץ של בית-החולים, ובין מרפאת מומחים בקהילה. המסקנה העולה מהשוואה זו היא, שהעברת רפואת המומחים לקהילה היא הדגם העדיף.

מילות-מפתח:

רופאים	שירותי בריאות
איכות הטיפול	מקצועיות
טיפול בקהילה	אפקטיביות ארגונית
ביטוח בריאות ממלכתי	מרפאות

50

שמואלי, עמיר

בחירה שלילית ו"איסוף השמנת" בשוק ביטוח הבריאות המשלים בישראל
בטחן סוציאלי, 47, דצמבר 1996, 70-79.

מטרה: לברוק, באמצעות מודל של החלטה סדרתית נצפית באופן חלקי את השפעת הבחירה השלילית ו"איסוף השמנת" בשוק ביטוח הבריאות המשלים המסחרי בישראל. // נבדקים: 2,000 יהודים בגיל 45-75, המתגוררים באזורים עירוניים. // שיטה וכלי מחקר: ראיונות בעזרת שאלון שהוכן במיוחד בשביל מחקר זה. // מן הממצאים: בשנים האחרונות מתפתח בישראל שוק הביטוח הרפואי שבו נמכרות פוליסות ביטוח רפואי משלים מסחרי. פוליסות אלה מכסות שלושה סוגי טיפול: טיפול שיניים, טיפול סיעודי, טיפול אקוטי. ביטוח משלים נוטים לרכוש עשירים ומשכילים, גברים יותר מנשים וצעירים - יותר מקשישים. ניתוח הבעלות על הביטוח המשלים בישראל מעלה, שקיימות שתי השפעות חזקות עליו - השפעה שלילית בצד הביקוש של הצרכן ("בחירה שלילית") ו"איסוף השמנת" בצד המבטח (הימנעות מלבטח פרטים בעלי סיכון גבוה). השפעות אלה מקוזות זו את זו עד כדי כך שלמצב הבריאות אין כל השפעה מובהקת.

מילות-מפתח:

צרכנים	ביטוח רפואי משלים
קבלת החלטות	מודלים
	קופות חולים

51

שמואלי, עמיר, לוי, יורם

התפלגות צריכת שירותי הבריאות בישראל על-פי גיל

בטחון סוציאלי, 47, דצמבר 1996, 146-153.

מן התוכן: המאמר מספק אומדנים למשקלן של קבוצות הגיל השונות באוכלוסייה בצריכת שירותי הבריאות בישראל. כמו-כן נבדקת מידת ההתאמה בין אומדנים אלה ובין משקלן של קבוצות הגיל באוכלוסייה. מוצגים אומדנים בתחומים אלה: ביקורים אצל רופאים ואחיות, בדיקות מעבדה ואבחון, תגמול עבור טיפול אמבולטורי, תגמול עבור אשפוז כללי, ימי אשפוז בבתי-חולים כלליים וסך כל ההוצאה על טיפול רפואי. בתלק האחרון של המאמר מוצע מדד לריכוזיות.

מילות-מפתח:

קבוצות גיל	צריכה	שירותי בריאות
אשפוז	טיפול אמבולטורי	בדיקות רפואיות
נתונים סטטיסטיים	תשלום עבור שירות	טיפול רפואי

52

שמיד, הלל

דילמות ארגוניות בניהול שכונתי: הניסיון של המינהל הקהילתי בירושלים

בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 21-36.

מן התוכן: המאמר כולל תיאור, ניתוח והערכה של הניסוי הנערך בירושלים זה שלוש שנים למזג את המתנ"סים והמינהלות השכונתיות לארגון אחד - "מינהל קהילתי". המינהל הקהילתי המתהווה ניצב בפני דילמות הקשורות למבנה ולארגון ודורשות עיון מעמיק. הדילמות העיקריות הן: (1) דילמת הזהות הייחודית והתפיסה המושגית של המינהל הקהילתי כמערכת חברתית המופקדת על הספקת שירותים חברתיים במתכונת המוכרת של מרכז תרבות, נוער וספורט או כארגון קהילתי המופקד על עידוד התהליכים הקהילתיים או כארגון שיעדיו הם הפיתוח הפיזי והאורבני של השכונה; (2) הלגיטימציה הפוליטית והציבורית מצד הרשויות שמהן הארגון מקבל את המשאבים והמידע הדרושים לקיומו ולפעולתו; (3) ההנהלה הציבורית הנבחרת, המדגימה את העיקרון הדמוקרטי ואת שיתוף התושבים בהכרעות על אופייה ועל דמותה של השכונה, היא במידה רבה גם אוליגרכיה שלטונית חדשה שנציגיה עסוקים במאבקים אישיים על יוקרה, כוח ועמדות והיא עלולה למצוא את עצמה מנותקת מן התושבים שבחרו בה; (4) ערכים מקצועיים ניצבים מול ערכים פוליטיים. המפגש בין פוליטיקאים הפועלים מתוך מניעים אישיים ובין צוות מקצועי המונחה על-פי שיקולים מקצועיים טומן בחוכו סכנות לשלמותו ולתפקודו של הארגון; (5) הבנייה מחדש של המבנה הארגוני, הניהולי והמעבר לארגון ממוזג מחייבים התאמה של הדפוסיים המבניים, הניהוליים והאנושיים.

מילות-מפתח:

מיוזג ארגוני	מינהלות שכונתיות	מרכזים קהילתיים
שירותים חברתיים	ירושלים	שינוי ארגוני
שיתוף תושבים	מבנה ארגוני	הספקת שירותים

53

שמש, ענת, יפה, רבקה, טייב, מרים, בן-ישי, פיאמטה
 תוכנית למניעת לידות מוקדמות - היבטים חברתיים
 בטחון סוציאלי, 46, ספטמבר 1996, 107-101.

מטרה: לבחון את תרומתה של תוכנית ההתערבות העוסקת במניעת לידות מוקדמות ובצמצום תופעה זו. // נבדקים: 1,277 נשים שהיו בטיפול בתחנות לבריאות המשפחה בבית שמש. // שיטה וכלי מחקר: מילוי כרטיס מעקב של האישה ההרה, המשמש כלי סינון לאבחון נשים בסיכון ללידה מוקדמת. כלי זה הוא פיתוח של מדר הסיכון שפיתח בצרפת Papiernik (1984). // מן הממצאים: כלי הסינון נמצא יעיל לאיתור גורמי סיכון חברתיים או רפואיים-סיעודיים אצל האישה ההרה. מעורבותה של עובדת סוציאלית בטיפול ובמניעה של סיבוכי היריון וסיכונים ללידה מוקדמת חשובה להצלחת ההתערבות. מאז שנת 1985, שבה הופעלה תוכנית ההתערבות לראשונה, יש מגמה ברורה של ירידה באחוז הלידות המוקדמות אצל הנשים בבית שמש. מילות-מפתח:

לידה מוקדמת	מניעה
תוכניות התערבות	היריון
אוכלוסייה בסיכון	בית שמש
הערכת תוכניות	

מפתח שמות המחברים

יוז, פאני 31 32	אדלר, ישראל 27
ינאי, אורי 19	אדלר, מיכאל 1
ינאי, מרגלית 43	אחדות, לאה 2
יניב, גדעון 20	אליאב, תמי (תמר) 5 6
יפה, רבקה 53	אלימלך, יובל 44
	אמיר, דלילה 44
כהן, אורנה 21	אנסון, יונתן 3
	אתגר, טליה 39
לוי, יורם 51	
לנדאו, רות 22	בן-דוד, יוסף 4 23 24
	בן-ישי, פיאמטה 53
מאיר, אבינועם 3 23 24	בר-גיורא, מרים 31 32
מורג, תמר 25	ברמלי, שולי 8
מזרחי, גד 31 32	
מנדלסון, גיני 32	גורדון, דליה 5 6
	גל, ג'וני 7
נוביקוב, איליה 44	גרנס, רויטל 8
נוה, גדליה 26	גרינבאום, זאב צ'רלס 9
ניראל, נורית 26	
	דורון, אברהם 10 11
סבטאלו, איתן 27 28	דיומון, וילפריד 12
סואעד, ח'אלד יוסף 4	
	הולצר, אילנה 32
עמית, ציפי 47	הורוביץ, תמר רות 13
	הראבן, תמרה כ' 14
פלג, דב 29	
פלטי, חוה 30	ויילדינג, פאול 15
פלישמן, רחל 31 32	ולק, דרור 31 32
פרץ, אריק 27	
	חובב, מאיר 16
צבר בן-יהושע, נעמה 35	חורב, טוביה 17
ציגלר, אילנה 36	
צפרוני, אברהם 49	טולידנו, אסתר 18
צ'רניחובסקי, דב 33 34	טייב, מרים 53

שהם, עדנה 35	קאהן, אלפרד י' 41
שוורץ, חיה 42	קארייר, ג'ון 37
שוורץ, שפרה 46	קופ, יעקב 38
שטרקשל, רוני 27	קטן, יוסף 39
שירום, אריה 47 49	קיפניס, ברוך 40
שלו, כרמל 48	קמרמן, שילה ב' 41
שלמון, ברוריה 49	
שמואלי, עמיד 50 51	רימרמן, אריק 42 43
שמיר, הלל 52	רמות, אבי 16
שמש, ענת 53	רמניק, לריסה 44
שפירא, רינה 35 45	רסניק, ג'וליה 35
	שביט, רונה 45

מפתח הנושאים

ממלכתי / ביטוח רפואי משלים / קופות חולים	16
ביטוח בריאות ממלכתי 30 34 38 49	אבטלה 2 18
ביטוח לאומי ראה ביטחון סוציאלי	אוכלוסייה בסיכון 9 53
ביטוח סוציאלי ראה ביטחון סוציאלי	אוכלוסייה טעונת-טיפוח 9
ביטוח פנסיוני 7 29	אוסטרליה 34
ביטוח רפואי משלים 8 34 50	אידיאולוגיות פוליטיות 15 ראה גם לאומנות
ביטחון אישי 19	איכות הטיפול 31 32 42 49
ביטחון סוציאלי 1 10 11 ראה גם ביטוח	אינטגרציה בחינוך ראה מיזוג חברתי בבית-הספר
אבטלה / ביטוח בריאות / ביטוח פנסיוני / גימלאות	אינטגרציה חברתית ראה מיזוג חברתי
בית שמש 53	אינפלציה 2
בריאות הפה 17	אירופה 12 38 ראה גם בריטניה / גרמניה / דנמרק / נורווגיה / צרפת / שוודיה
בריטניה 17 37	אם פונדקאית 48
ברית-המועצות (ארץ מוצא) 13 26 28 ראה גם חבר-העמים (ארץ מוצא)	אימהות 5 30 ראה גם אימהות לא נשואות
בתי-חולים 47	אימהות לא נשואות 12
בתי-ספר יסודיים 35	אימהות עובדות ראה נשים עובדות
גודל משפחה 6	אמצעי מניעה 44
גיל הילדות 25	אפקטיביות ארגונית 49
גימלאות 20 ראה גם גימלה להבטחת הכנסה / קצבאות ילדים	אקולטורציה ראה תירבות
גימלאות (פרישה) ראה פרישה	אקלים משפחתי 22
גימלה להבטחת הכנסה 5	ארגונים בינלאומיים 34 38 41
גירושין 12 21	ארגונים וולונטריים 39 46
גישת המערכות 45	ארצות-הברית 14 17 41
גליל 4	אשפוז 47 51
גרמניה 17	בדווים 4 23 24
דגמים ראה מודלים	בדיקות רפואיות 51
	ביטוח אבטלה 18
	ביטוח בריאות 37 ראה גם ביטוח בריאות

התפתחות כלכלית 23	דחייה חברתית ראה קבלה חברתית
ועדת אלוני ראה אם פונדקאית	דיוור 40 ראה גם דיוור מוגן
זכאות 6 20	דיוור מוגן 16 42
זכויות האזרח 1 10	דימוי תפקיד ראה תפיסת תפקיד
זכויות האישה ראה מעמד האישה	דמי אבטלה ראה ביטוח אבטלה
זכויות הילד 25	דנמרק 17
זכויות סוציאליות ראה ביטחון סוציאלי	דרגת זכאות ראה זכאות
חבר-העמים (ארץ מוצא) 44 ראה גם ברית- המועצות (ארץ מוצא)	דתיות 3
חברה מערבית 10 12	הגדרת מושגים 25
חברות ביטוח 8	הוצאות ממשלתיות 37 41
חוק ביטוח בריאות ממלכתי ראה ביטוח בריאות ממלכתי	הוצאות משפחה 6
חוקים 16 48 ראה גם ביטוח בריאות ממלכתי	הזדמנויות תעסוקה 15 28 39 43
חיברות 13	היריון 22 53
חידושים בחינוך ראה שינוי חינוכי	הכנסה 2 6 ראה גם שכר
חינוך יסודי ראה בתי-ספר יסודיים	הכשרה מקצועית 4 5
חיפוש עבודה 5	הכתמה ראה תיוג
חלוקת הכנסה ראה התחלקות ההכנסות	הלם תרבותי ראה תירבות
חלוקת תפקידים במשפחה ראה תפקידים במשפחה	הנעה לעבודה 4
חקר מקרה 47	הספקת שירותים 52
טיטמוס, דיצ'רד 1	הסתגלות 42 ראה גם הסתגלות לעבודה /התנהגות מתמודדת
טיפול ראה שיטות טיפול	הסתגלות לעבודה 26
טיפול אמבולטורי 51	הסתגלות תעסוקתית ראה הסתגלות לעבודה
טיפול בקהילה 16 42 49	הערכה 31 ראה גם איכות הטיפול /הערכת תוכניות
טיפול יום ראה טיפול אמבולטורי	הערכת תוכניות 5 53
טיפול רפואי 51	הפלות 28
טיפת חלב ראה תחנה לבריאות המשפחה	הקצאת משאבים 17 33
יחסי מין ראה התנהגות מינית	השכלה ראה רמת השכלה
יחסי משפחה 12 21 22 ראה גם יחסים בין בני-זוג	השלמת הכנסה ראה גימלה להבטחת הכנסה
	התבדלות 13
	התחלקות ההכנסות 2
	התנהגות מינית 44
	התנהגות מתמודדת 21
	התערבות במשפחה 12
	התערבות ממשלתית 31

מודרניות ראה מודרניזציה	יחסים בין בני-זוג 44
מודרניזציה 27 24	יחסים בין תלמידים 35
מוסדות לקשישים 32 31	יחסים בינוריים 14 12
מוסדות סיעודיים ראה מוסדות לקשישים	יחסים חברתיים בבית-הספר ראה יחסים בין תלמידים
מוסלמים 27	יישום מדיניות 45
מחלות, מניעתן ראה רפואה מונעת	ילדים 22 23 30 35 ראה גם ילדים בגיל הרך
מחקר אורך 27	ילדים בגיל הרך 9
מחקר בינתרבותי ראה מחקר השוואתי	יעילות 15
מחקר הערכה 42	יפן 41
מחקר השוואתי 14 17 21 38	ירושלים 47 52
מחקר ופיתוח 9	ישראל 17 34 38 ראה גם בית שמש /גליל /ירושלים /תל-אביב
מחקר לונגיטודינלי ראה מחקר אורך	ישראל (שנות ה-70) 13 40
מחקר מעקב 5	ישראל (שנות ה-80) 40
מיזוג ארגוני 52	ישראל (שנות ה-90) 13 29 40
מיזוג חברתי 13 ראה גם מיזוג חברתי בבית-הספר	כור היתוך ראה מיזוג חברתי
מיזוג חברתי בבית-הספר 35 45	כתבי-עת 11
מימון 33 38	לאומנות 3
מין (התנהגות) ראה התנהגות מינית	לידה מוקדמת 53
מינהלות שכונתיות 52	מאה 20 14 41
מיניות ראה התנהגות מינית	מאה 19 14
מיסוי 37	מבוגרים 28 43 ראה גם קשישים
מיצב חברתי-כלכלי 18 21 23	מבנה ארגוני 52
מיצב מקצועי 26	מגורים משותפים (בני-זוג) 12
מנהלים 43	מגזר ערבי ראה ערביי ישראל
מניעה 53	מדדי זכאות ראה זכאות
מניעי עלייה 13	מדיניות בריאות 8 17 37 46
מסחר 48	מדיניות חברתית 6 9 10 15 ראה גם מדיניות רווחה
מעונות לקשישים ראה מוסדות לקשישים	מדיניות חינוכית 45
מעורבות 19	מדיניות רווחה 11 15 29 31 41 48
מעמד 24 ראה גם מיצב חברתי-כלכלי	מדינת רווחה 1 10 11 15
/מיצב מקצועי /מעמד האישה	מובטלים ראה אבטלה
מעמד האישה 4	מודלים 33 50
מעמד חברתי-כלכלי ראה מיצב חברתי-כלכלי	
מעסיקים 43	
מערכות תמיכה ראה תמיכה חברתית	

מפגרים ראה פיגור שכלי	מפגרים ראה תיוג
מפעלי תעשייה 43	מפגרים ראה תיוג
מצב משפחתי 4	מפגרים ראה תיוג
מקובלות חברתית ראה קבלה חברתית	מפגרים ראה תיוג
מקצועיות 49	מפגרים ראה תיוג
מרכזי תרבות, נוער וספורט ראה מרכזים	מפגרים ראה תיוג
קהילתיים	מפגרים ראה תיוג
מרכזים קהילתיים 52	מפגרים ראה תיוג
מרפאות 49	מפגרים ראה תיוג
משבר כלכלי 7 15	מפגרים ראה תיוג
משטרה 19	מפגרים ראה תיוג
משמר אזרחי 19	מפגרים ראה תיוג
משפחה 12 14 ראה גם משפחות חד-הוריות	מפגרים ראה תיוג
משפחות חד-הוריות 5 21	מפגרים ראה תיוג
מתנ"סים ראה מרכזים קהילתיים	מפגרים ראה תיוג
נוודים 23	מפגרים ראה תיוג
נודווגיה 17	מפגרים ראה תיוג
ניבוי 11	מפגרים ראה תיוג
ניהול 33	מפגרים ראה תיוג
ניידות עובדים ראה ניעות תעסוקתית	מפגרים ראה תיוג
ניעות תעסוקתית 26	מפגרים ראה תיוג
ניצול שירותים 15 18 20	מפגרים ראה תיוג
נישואין 12	מפגרים ראה תיוג
ניתוח אירועים ראה חקר מקרה	מפגרים ראה תיוג
ניתוח השוואתי ראה מחקר השוואתי	מפגרים ראה תיוג
ניתוח מקרה ראה חקר מקרה	מפגרים ראה תיוג
נכויות התפתחותיות 42	מפגרים ראה תיוג
נשים 27 28 36 44 ראה גם אימהות / נשים	מפגרים ראה תיוג
עובדות / עקרות בית	מפגרים ראה תיוג
נשים עובדות 4 5	מפגרים ראה תיוג
נתונים סטטיסטיים 2 18 28 51	מפגרים ראה תיוג
סביבה טיפולית 42	מפגרים ראה תיוג
סגרגציה ראה התבדלות	מפגרים ראה תיוג
סוציאליזציה ראה חיברות	מפגרים ראה תיוג
סטטוס ראה מעמד	מפגרים ראה תיוג
סטטיסטיקה ראה תיוג	מפגרים ראה תיוג
סכסוכים חברתיים 46	מפגרים ראה תיוג
סקר 2 36	מפגרים ראה תיוג
עבודה יזומה 20	מפגרים ראה תיוג
עובדים לא מקצועיים ראה עובדים סמך-מקצועיים	מפגרים ראה תיוג
עובדים סמך-מקצועיים 39	מפגרים ראה תיוג
עולים 26 28 35 44	מפגרים ראה תיוג
עולים, עמדות כלפי ראה עמדות כלפי עולים	מפגרים ראה תיוג
עוני 10	מפגרים ראה תיוג
עיון 23 24 40	מפגרים ראה תיוג
עלויות 38	מפגרים ראה תיוג
עמדות 44 ראה גם עמדות כלפי עולים	מפגרים ראה תיוג
עמדות כלפי קשישים /	מפגרים ראה תיוג
עמדות כלפי מפגרים 16 43	מפגרים ראה תיוג
עמדות כלפי עולים 13	מפגרים ראה תיוג
עמדות כלפי קשישים 14	מפגרים ראה תיוג
עקרות בית 5	מפגרים ראה תיוג
ערביי ישראל 40	מפגרים ראה תיוג
פונדקאות ראה אם פונדקאית	מפגרים ראה תיוג
פופולריות ראה קבלה חברתית	מפגרים ראה תיוג
פיגור שכלי 16 42 43	מפגרים ראה תיוג
פיקוח 31 32	מפגרים ראה תיוג
פנסיה ראה ביטוח פנסיוני	מפגרים ראה תיוג
פסיכולוגיה התפתחותית 9	מפגרים ראה תיוג
פריון (ילודה) 3 27 28 36 44	מפגרים ראה תיוג
פרישה 7 29	מפגרים ראה תיוג
ציפיות 22 37	מפגרים ראה תיוג
צפיפות הריון ראה צפיפות חברתית	מפגרים ראה תיוג
צפיפות חברתית 40	מפגרים ראה תיוג
צריכה 51	מפגרים ראה תיוג
צרכים 17	מפגרים ראה תיוג
צרכנים 50	מפגרים ראה תיוג
צרפת 41	מפגרים ראה תיוג

שווינן חברתי 2 6 10 47	קבוצות גיל 51 ראה גם ילדים /מבוגרים
שיכוך בעבודה 43	קבוצות עזרה עצמית 39
שיטות טיפול 16 ראה גם התערבות במשפחה /טיפול בקהילה /טיפול רפואי /תוכניות התערבות	קביעת זכאות ראה זכאות קביעת מדיניות 8 9 41 48
שיכוך ראה דיוך	קבלה חברתית 35
שילוב תריגים בקהילה ראה טיפול בקהילה	קבלת החלטות 50
שינוי 12 ראה גם שינוי ארגוני /שינוי חברתי /שינוי חינוכי שינוי עמדות	קו העוני ראה עוני
שינוי ארגוני 8 29 33 52 ראה גם מיזוג ארגוני	קופות חולים 8 46 50
שינוי חברתי 14 24 27 40	קטינים 25
שינוי חינוכי 45	קיבוצים 7
שינוי עמדות 14	קליטת עלייה 13 26 35
שיקום מקצועי 5	קנדה 34
שיקום תעסוקתי ראה שיקום מקצועי	קפיטליזם 11
שירותי בריאות 8 33 34 37 38 46 49 51	קצבאות ראה גימלאות
ראה גם אשפוז /בתי-חולים /טיפול אמבולטורי מרפאות /קופות חולים	קצבאות ילדים 6 41
/שירותי בריאות פרטיים /תחנה לבריאות המשפחה	קרנות פנסיה 29
שירותי בריאות פרטיים 34 47	קשיי הסתגלות ראה הסתגלות
שירותי רווחה 15 16 20 39 41	קשישים 7 24 ראה גם קשישים מוגבלים /קשישים עצמאיים
שירותים חברתיים 52 ראה גם שירותי בריאות	קשישים מוגבלים 31
שירותים קהילתיים 19	קשישים עצמאיים 31
שיתוף פעולה 19	קשישים, עמדות כלפי ראה עמדות כלפי קשישים
שיתוף תושבים 19 52	רווחה רגשית 21 22
שכר 18	רופאים 26 49
תחזית ראה ניכוי	רמייה 20
תחנה לבריאות המשפחה 30	רמת השכלה 4 18 27
תחנה לטיפול באם ובילד ראה תחנה לבריאות המשפחה	רמת חיים 3
תיוג 20	רפואה מונעת 30
חירבות 13	רפואה פרטית ראה שירותי בריאות פרטיים רפואת שיניים 17
	שאלונים 36
	שוודיה 41
	שווינן הזדמנויות בתעסוקה ראה הזדמנויות תעסוקה

תמיכה משפחתית 12	תכונות דמוגרפיות 2 4 18
תנאי מחיה 23 40	ראה גם מצב משפחתי /רמת השכלה
תעסוקה 2 13	תכנון משפחה 22 28 36 44
תפיסת תפקיד 21	תוכניות העשרה 9
תפקוד מיני	ראה התנהגות מינית תוכניות התערבות 53
תפקיד האב	ראה תפקידים במשפחה תוכניות התערבות במשפחה
תפקיד האם	ראה תפקידים במשפחה תל-אביב 47
תפקידי מין 21	תמותת תינוקות 23
תפקידים במשפחה 12	תמיכה בהכנסה
תקופת "היישוב" 46	ראה גימלה להבטחת הכנסה
תשלום עבור שירות 33 51	תמיכה חברתית 39
תשלומי העברה 2	ראה גם תמיכה משפחתית

מפתח לנושאי המדור "חקיקה ופסיקה סוציאלית"

אבטלה ראה ביטוח אבטלה

אבות

**הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מספר 13) (חופשת לידה לאב), התשנ"ו-1996
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 153.**

אוטיסטים

שלילת גימלה מאוטיסט

בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 125-123.

אימוץ ילדים

**הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 16), התשנ"ז-1997
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 130.**

אלימות במשפחה

**הצעת חוק התגמולים (ילד שנתייתם עקב מעשה אלימות במשפחה), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 120.**

אסירי ציון

**הצעת חוק הגמולים לאסירי ציון ולבני משפחותיהם (תיקון), התשנ"ו-1996
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 155.**

אתיקה מקצועית

**הצעת חוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 118-117.**

ביטוח בריאות ממלכתי

הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון מס' 6), (שירותי בריאות לתלמידים בבתי-ספר),
התשנ"ז-1997
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 128.

ביטוח אבטלה

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 13) (עובד עצמאי ודמי אבטלה לחייל מובטל),
התשנ"ז-1997
בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 135.

מי מבוטח בביטוח אבטלה?

בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 136-138.

ביטוח זכויות עובדים

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 96)
בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 122.

ביטוח לאומי - תיקוני חוק

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 96)
בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 122.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 103) (קצבת לידה מוגבלת), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 120.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 104) (גימלה לשמירת הריון), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 150.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 108) (גימלאות כפל), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 150-151.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מספר 6) (ביטוח עקרת בית לעת זקנה), התשנ"ו-1995
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 151-152.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מספר 8), התשנ"ו-1995
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 153.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 13) (עובד עצמאי ודמי אבטלה לתייל מובטל),
התשנ"ז-1997

בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 135.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון מס' 14) (תיקון דמי פגיעה),
התשנ"ז-1997

בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 136.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 13), התשנ"ז-1997

בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 125.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 14), התשנ"ז-1997

בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 126.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 15), התשנ"ז-1997

בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 126.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 17), התשנ"ז-1997

בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 127.

גימלאות (עדכון)

הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 38) (הגדלת גימלה בשל שהייה בגטו או
במחנה ריכוז), התשנ"ה-1995

בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 119.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 108) (גימלאות כפל), התשנ"ה-1995

בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 151-150.

הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב) (תיקון מס' 39) (עובדים חדשים),
התשנ"ו-1996

בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 156-155.

דחיית השירות הצבאי

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 8), התשנ"ו-1995

בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 153.

דמי לידה

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 13) (חופשת לידה לאב), התשנ"ו-1996

בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 153.

ראה גם מענקי לידה

דמי מחלה

חוק דמי מחלה (דין המדינה) (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1995
 בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 151.

הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת הורה) (תיקון מספר 2) (מחלת הורה של בן הזוג), התשנ"ו-1996
 בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 153-154.

חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד, תיקון מס' 3), התשנ"ז-1997
 בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 125.

דמי פגיעה

מי מבוטח בביטוח אבטלה?
 בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 136-138.

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 14), התשנ"ז-1997
 בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 126.

הורים חולים ראה מחלות הורים**החזר מסים עקיפים**

הצעת חוק הקלות לחירש (תיקון מס' 2) (החזר מסים עקיפים), התשנ"ה-1995
 בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 119-120.

היריון

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 14), (איסור פגיעה בהיקף משרה), התשנ"ז-1997
 בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 128.

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 15) (העסקת אשה בהריון בעבודת לילה, בשעות נוספות ובמנוחה השבועית), התשנ"ז-1997
 בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 129.

העסקת ילדים

הצעת חוק עבודת נוער (תיקון מס' 10) (העסקה עקיפה של נוער), התשנ"ז-1997
 בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 130.

הפליה בעבודה ראה שוויון הזדמנויות בתעסוקה**הפליה מינית**

הצעת חוק שכר שווה לעובד ולעובדת בעד עבודה שוות ערך, התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 118-119.

היריון ראה שמירת היריון**התקפי לב****אוטם לב כתאונת עבודה**

בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 156-157.

זכויות עובדים ראה ביטוח זכויות עובדים**חופשת לידה**

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מספר 13) (חופשת לידה לאב) התשנ"ו-1996
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 153.

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 16), התשנ"ז-1997

בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 130.

חירשים

הצעת חוק הקלות לחירש (תיקון מס' 2) (החזר מסים עקיפים), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 119-120.

חיילים משוחררים**חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 17), התשנ"ז-1997**

בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 127.

חסידים אומות העולם**הצעת חוק התגמולים לחסידי אומות העולם, התשנ"ה-1994**

בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 123.

חוק התגמולים לחסידי אומות העולם, התשנ"ה-1995

בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 150.

יום חינוך ארוך

הצעת חוק יום חינוך ארוך ולימודי העשרה, התשנ"ז-1997
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 129.

ילד (מעמד)

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 8), התשנ"ו-1995
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 153.

ילדים חולים ראה מחלות ילדים**ילדים נכים**

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 15), התשנ"ז-1997
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 126.

יתומים

הצעת חוק התגמולים (ילד שנתייתם עקב מעשה אלימות במשפחה), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 120.

מוגבלים

הצעת חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ט-1996
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 154-155.

מחלות הורים

חוק דמי מחלה (דין המדינה) (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 151.

הצעת חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת הורה) (תיקון מספר 2) (מחלת הורהו של בן הזוג), התשנ"ו-1996
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 153-154.

מחלות ילדים

חוק דמי מחלה (דין המדינה) (תיקוני חקיקה), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 151.

חוק דמי מחלה (היעדרות בשל מחלת ילד, תיקון מס' 3), התשנ"ז-1997
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 125.

מחלות לב ראה התקפי לב

מענקי לידה

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 103) (קיצבת לידה מוגבלת), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 120.

ראה גם דמי לידה

ניצולי שואה

הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 38) (הגדלת גימלה בשל שהייה בגטו או
במחנה ריכוז), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 119.

נכים ראה ילדים נכים

נפגעי תאונות עבודה

אוטם לב כתאונת עבודה

בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 156-157.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 13) (עובד עצמאי ודמי אבטלה לחייל מובטל),
התשנ"ז-1997
בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 135.

נשים עובדות

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 14) (איסור פגיעה בהיקף משרה), התשנ"ז-1997
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 128.

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 15) (העסקת אשה בהיריון בעבודת לילה, בשעות
נוספות ובמנוחה השבועית), התשנ"ז-1997
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 120.

הצעת חוק עבודת נשים (תיקון מס' 16), התשנ"ז-1997

בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 130.

סל הקליטה

חוק סל הקליטה, התשנ"ה-1994
 בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 123.

ראה גם עולים

עבודת נוער

הצעת חוק עבודת נוער (תיקון מס' 10) (העסקה עקיפה של נוער), התשנ"ז-1997
 בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 130.

עדכון גימלאות ראה גימלאות (עדכון)

עובדי מדינה

הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 38) (הגדלת גימלה בשל שהייה בגטו או במחנה ריכוז), התשנ"ה-1995
 בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 119.

הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב) (תיקון מס' 39) (עובדים חדשים), התשנ"ו-1996
 בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 155-156.

עובדים סוציאליים

הצעת חוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ה-1995
 בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 117-118.

עובדים עצמאיים

הצעת חוק סיצויי פיטורים (תיקון מס' 6) (התפטרות לרגל לידה או לצורך התנדבות לשירות לאומי), התשנ"ה-1995
 בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 122.

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 13) (עובד עצמאי ודמי אבטלה לחייל מובטל), התשנ"ז-1997
 בטחון סוציאלי, 49, אפריל 1997, 135.

עולים

חוק סל הקליטה, התשנ"ה-1994
 בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 123.

נכה-עולה עקרת בית
 בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 159-157.

ראה גם סל קליטה

עקרות בית

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 6) (ביטוח עקרת בית לעת זקנה), התשנ"ו-1995
 בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 152-151.

נכה-עולה עקרת בית
 בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 159-157.

פיצויי פיטורים

הצעת חוק פיצויי פיטורים (תיקון מס' 6) (התפטרות לרגל לידה או לצורך התנדבות לשירות לאומי), התשנ"ה-1995
 בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 122.

חוק פיצויי פיטורים (תיקון מספר 17), התשנ"ו-1995
 בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 152.

פנסיה

הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (נוסח משולב) (תיקון מס' 39) (עובדים חדשים), התשנ"ו-1996
 בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 156-155.

הצעות חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 40) (עובדים חדשים), התשנ"ז-1997
 בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 127.

הצעת חוק שירות המדינה (גימלאות) (תיקון מס' 41) (ביטול הודעה בדבר יציאה מוקדמת לקיצבה), התשנ"ז-1997
 בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 131.

קצבות זקנה

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 6) (ביטוח עקרת בית לעת זקנה), התשנ"ו-1995
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 152-151.

קצבאות ילדים

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 13), התשנ"ז-1997
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 125.

קצבות נכות**שלילת גימלה מאוטיסט**

בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 125-123.

נכה-עולה עקרת בית

בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 159-157.

קצבות שאירים

הצעת חוק התגמולים (ילד שנתייתם עקב מעשה אלימות במשפחה), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 120.

קצבת תלויים

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 108) (גימלאות כפל), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 151-150.

שוויון הזדמנויות בתעסוקה

הצעת חוק שכר שווה לעובד ולעובדת בעד עבודה שוות ערך, התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 119-118.

שוויון זכויות למוגבלים

הצעת חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ו-1996
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 155-154.

שירות לאומי

הצעת חוק פיצויי סיטורים (תיקון מס' 6) (התפטרות לרגל לידה או לצורך התגדבות לשירות
לאומי), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 44, יולי 1995, 122.

שירות צבאי, דחייה ראה דחיית השירות הצבאי

שירותי בריאות לתלמידים

הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי (תיקון מס' 6) (שירותי בריאות לתלמידים בכתי"ספר),
התשנ"ז-1997
בטחון סוציאלי, 50, ספטמבר 1997, 128.

שכר מינימום

הצעת חוק שכר מינימום (תיקון מס' 2), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 120-121.

חוק שכר מינימום (החמרת עונשים), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 151.

שמירת היריון

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 104) (גימלה לשמירת היריון), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 48, דצמבר 1996, 150.

תאומים ושלישיות

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 103) (קיצבת לידה מוגבלת), התשנ"ה-1995
בטחון סוציאלי, 45, פברואר 1996, 120.

תאונות עבודה ראה נפגעי תאונות עבודה

גרונטולוגיה - כתב-עת בנושאי הזיקנה

חוברת מס' 78, קיץ 1997

תוכן העניינים

פרופ' רזה ת' אחמדי	עיצוב מטבח
פרופ' סטנלי מגדלסון	העיקר הבריאות: רשתות חברתיות ושביעות רצון בקרב קשישים בדיו מוגן
פרופ' הווארד ליטוין	רמת הסרוטונין (5HT) בטסיות דם (טרומבוציטים) המזדקנות במחזור הדם
ד"ר בנימין מישורי	בריאות נפשית ופסיכופתולוגיה אצל זקנים במוסדות
ד"ר ליאורה בר-טוד	חזקנות בקיבוץ - פרספקטיבה של זמן
פרופ' יעקב לומרנץ	דימוי זיקנה במחזותיו של בקט
ד"ר גברוש נחושתן	תפקיד הפיזיותרפיסט באבחון הפרעות שיווי משקל ומניעת נפילות בקרב קשישים
ד"ר שולמית לב-אלג'ים	הכשרה תוך-מוסדית לצוותים מקצועיים וסמך-מקצועיים במוסדות לזקנים
ד"ר אלי כרמלי	זקנים במצב וגטטיבי (צמח) במחלקה סיעודית מורכבת
פנינה רון, מ.א.	
ד"ר אריאלה לבנשטיין	
ד"ר אפרים יאול	

הוצאת האגודה הישראלית לגרונטולוגיה (בסיוע אשל)

כתובת המערכת: ת.ד. 1105, רמת-גן 52111

טלפון 03-5755010, פקס 03-5756748

